

STATSRÅDETS FÖRORDNING OM BYGGNADERS TILLGÄNGLIGHET

HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Det föreslås att bestämmelser om byggnaders tillgänglighet utfärdas genom förordning av statsrådet. Förordningen ska tillämpas på bygglovspliktigt uppförande av nya förvaltnings-, service-, kontors- och affärsbyggnader samt bostadshus. På uppförande av nya lager- och produktionsbyggnader tillämpas endast en del av bestämmelserna. På uppförande av nya småhus tillämpas endast tre paragrafer. Tillämpningen av förordningen på bygglovspliktiga reparationer och ändringar inbegriper prövningsrätt som är bunden till en byggnads egenskaper och kvaliteten på och omfattningen av åtgärderna.

Genom förordningen preciseras det väsentliga tekniska kravet som gäller tillgänglighet som avses i markanvändnings- och bygglagen. Förordningen ersätter de gällande bestämmelserna om byggnaders tillgänglighet på förordningsnivå. Skillnaden mellan de föreskrifter om byggnaders tillgänglighet som är förpliktande och de anvisningar som inte är förpliktande ska klargöras genom förordningen och på så sätt främjas det att tillämpningen av bestämmelserna är förutsägbar och enhetlig. Genom förordningen genomförs de skrivningar om byggnaders tillgänglighet som ingår i programmet för statsminister Juha Sipiläs regering. Detta görs dock med beaktande av kraven i grundlagen och i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Genom förordningen upphävs 53 § i markanvändnings- och byggförordningen. Förordningen avses träda i kraft den 1 januari 2018.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Artikel 9 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS 27/2016, nedan konventionen), som ingicks 2006 och som Finland undertecknade i mars 2007, gäller tillgänglighet. Enligt artikel 9.1 ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på samma villkor som andra till bl.a. den fysiska miljön samt till andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten både i städerna och på landsbygden. Dessa åtgärder, som ska innefatta identifiering och undanröjande av hinder och barriärer mot tillgänglighet, ska bl.a. gälla byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar, däribland skolor, bostäder, vårdinrättningar och arbetsplatser. Artikel 9.2 gäller anläggningar som är öppna för eller erbjuds allmänheten. Enligt den artikeln ska konventionsstaterna även vidta ändamålsenliga åtgärder för att bl.a. utveckla, utfärda och övervaka tillämpning av minimistandarder och riktlinjer för tillgänglighet till anläggningar och service som är öppna för eller erbjuds allmänheten, säkerställa att enskilda enheter som erbjuder anläggningar och service dit allmänheten äger tillträde beaktar alla aspekter av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning samt utrusta byggnader och andra anläggningar dit allmänheten äger tillträde med anvisningar i punktskrift och i lättläst och lättbegriplig form.

Artikel 19 i konventionen gäller rätt att leva självständigt och att delta i samhället. Enligt den artikeln erkänner konventionsstaterna lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer. Konventionsstaterna ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället, bl.a. genom att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har möjlighet att välja sin bosättningsort och var och med vem de vill leva på samma villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boenformer.

Enligt artikel 4 i konventionen åtar sig konventionsstaterna dessutom att säkerställa och främja fullt förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning utan diskriminering av något slag på grund av funktionsnedsättning. I detta syfte åtar sig konventionsstaterna bl.a. att genomföra eller främja sådan forskning och utveckling av universellt utformade produkter, tjänster, utrustning och anläggningar ("design för alla") enligt definitionerna i artikel 2 i konventionen, som skulle fordra minsta möjliga anpassning och lägsta kostnad för att tillmötesgå de särskilda behoven hos en person med funktionsnedsättning, främja tillgängligheten till och användningen av produkterna, tjänsterna, utrustningen och anläggningarna samt främja design för alla vid utveckling av standarder och riktlinjer. Design för alla betyder enligt artikel 2 i konventionen sådan utformning av produkter, miljöer, program och tjänster att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning.

Finland ratificerade konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll den 11 maj 2016. Konventionen och dess fakultativa protokoll trädde i kraft i Finland den 10 juni 2016.

Grundlagen

Den jämlikhet som tryggas i 6 § i grundlagen innebär att ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Enligt 9 § i grundlagen har alla som lagligen vistas i Finland rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. Grundlagens 19 § gäller rätt till social trygghet och i 4 mom. i den paragrafen fastställs att det allmänna ska främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Denna skyldighet kan också kräva aktiva åtgärder. Det allmännas skyldighet att se till dessa rättigheter inbegriper alla bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Regeringsprogrammet

I det strategiska programmet för statsminister Juha Sipiläs regering och i bilagorna till programmet finns det fem skrivningar som gäller tillgänglighet i byggnader. Fyra av skrivningarna nämns som en del av åtgärderna för att utöka produktionen av bostadstomter och sänka kostnaderna för byggande. För det första förutsätts det inom bostadsproduktionen att endast en viss andel av bostäderna i nya hus är bostäder med full tillgänglighet. För det andra görs bostadsaktiebolagens beslutsfattande smidigare när det gäller grundliga renoveringar, ombyggnad för tillgänglighet samt kompletteringsbyggande. För det tredje främjas ändring av byggnaders användningsändamål från kontors- och affärslokaler till bostäder. Det nämns särskilt att reparation av en byggnad, ändring av dess användningsändamål eller grundlig renovering av den inte gör att sådana skyldigheter som gäller nybyggnation, t.ex. i fråga om tillgänglighet och ljudisolerings, blir aktuella. För det fjärde ändras lagstiftningen om planläggning och skydd av byggnader så att skyddet inte hindrar avlägsnande av tillgänglighets hinder, t.ex. installering av hissar i befintliga byggnader. Den femte skrivningen ingår i de direkta anpassningsåtgärderna inom den offentliga ekonomin på området boende och miljö. I samband med investeringsunderstöd för grupper med särskilda behov nämns det att byggkraven på tillgänglighet lindras när det gäller ungdoms- och studentbostäder.

Markanvändnings- och bygglagen och förordningar som utfärdats med stöd av den

Genom en ändring av markanvändnings- och bygglagen (132/1999, nedan MBL), som trädde i kraft den 1 januari 2013 (958/2012), preciserades de väsentliga tekniska kraven på byggande och tillämpningen av dem. Vid ändringen beaktades bestämmelserna i den gällande grundlagen om bl.a. behovet av grundläggande bestämmelser i lag och gjordes preciseringar av lagens bemyndiganden att utfärda förordning.

När byggnader projekteras, uppförs, ändras eller repareras eller deras användningsändamål ändras ska det enligt 117 § 2 mom. i MBL ske så att byggnaden med beaktande av den allmänt förutsägbara belastningen och användningsändamålet uppfyller

de väsentliga tekniska krav som avses i 117 a–117 g §. Bestämmelser om respektive väsentliga tekniska krav finns i 117 a–117 g § som också innehåller behövliga bemyndiganden att utfärda bestämmelser på lägre nivå om uppförande av nya byggnader, reparationer och ändringar av byggnader och ändringar av byggnaders användningsändamål i fråga om ärenden som fastställs särskilt.

Paragraf 117 e i MBL gäller tillgänglighet och enligt 1 mom. i den paragrafen ska den som påbörjar ett byggprojekt se till att byggnaden och dess gårds- och vistelseområden på det sätt som användningsändamålet, antalet användare och antalet våningsplan förutsätter projekteras och uppförs så att tillgänglighet och användbarhet beaktas särskilt med tanke på barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. I 2 mom. finns ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser som behövs för uppförande av nya byggnader, reparation och ändring av byggnader och ändring av byggnaders användningsändamål i fråga om 1) dimensioneringen av byggnader samt deras förbindelsegångar och hygienutrymmen, 2) nivåskillnader och 3) möteslokaler och inkvarteringslokaler.

Vid den ändring av MBL som nämns ovan ändrades också 13 § som gäller Finlands byggbestämmelsesamling. Enligt den gällande 13 § ska miljöministeriet förvalta Finlands byggbestämmelsesamling, som ska innehålla de byggbestämmelser och byggföreskrifter som utfärdas med stöd av denna lag och de bygganvisningar som ministeriet utfärdat med stöd av denna lag. I byggbestämmelsesamlingen får det även ingå byggföreskrifter som andra statliga myndigheter utfärdat.

Före ändringen föreskrevs det i 13 § 1 mom. i MBL om ministeriets behörighet att meddela tekniska och mot dem svarande allmänna föreskrifter och anvisningar om byggande vilka kompletterar lagen och om publicering av dem i Finlands byggbestämmelsesamling. I 2 mom. föreskrevs det om indelningen i förpliktande föreskrifter och i anvisningar som inte är förpliktande. Enligt det tidigare 13 § 3 mom. i MBL gäller föreskrifterna i byggbestämmelsesamlingen uppförande av nybyggnader. I fråga om ändringar och reparationer i byggnader ska föreskrifterna, om inte något annat uttryckligen bestäms i dem, tillämpas endast i den mån som åtgärdens art och omfattning samt en eventuell ändring i användningen av byggnaden eller en del av den kräver det.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen i den ändringslag som nämns ovan är de föreskrifter i Finlands byggbestämmelsesamling som gäller vid ikraftträdandet av lagen tillämpliga till dess nya bestämmelser utfärdas, dock högst i fem års tid från ikraftträdandet av lagen med iakttagande av vad som föreskrivs i 13 § 3 mom. i dess lydelse vid lagens ikraftträdande. Således tillämpas den tidigare 13 § i MBL och de tidigare föreskrifterna fram till utgången av 2017, om inte nya bestämmelser eller föreskrifter utfärdas före det.

I nuläget finns det bestämmelser på förordningsnivå om tillgänglighet i byggnader i markanvändnings- och byggförordningen (895/1999), miljöministeriets förordning om den hinderfria byggnaden (1.10.2004, nedan F1), miljöministeriets förordning om säkerhet vid användning av byggnad (1.3.2001, nedan F2) och miljöministeriets förordning om bostadsplanering (1.10.2004, nedan G1). Bestämmelser om minimikrav på dimensioneringen av passager, såsom dörrar och korridorer, finns dessutom i miljöministeriets förordning om byggnaders brandsäkerhet (6.4.2011, nedan E1). Dessa

förordningar av miljöministeriet har utfärdats med stöd av den 13 § i MBL som sedermera upphävts.

Enligt 53 § 1 mom. i markanvändnings- och byggförordningen ska förvaltnings- och servicebyggnader och sådana affärs- och servicelokaler i annan byggnad som med tanke på jämlikheten ska vara tillgängliga för alla samt byggplatserna för dessa byggnader och lokaler lämpa sig även för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Bostadshus och utrymmen i anslutning till boende ska enligt 2 mom. med beaktande av det planerade antalet användare och våningstalet och övriga förhållanden uppfylla de krav som ställs på tillgänglighet i byggnader. Vid utformningen och uppförandet av en byggnad som innehåller arbetslokaler ska det enligt 3 mom. med hänsyn till arbetsverksamhetens art sörjas för att även personer som avses i 1 mom. med tanke på jämlikheten har tillräckliga möjligheter att arbeta.

De föreskrifter och anvisningar som ingår i F1 gäller enligt föreskrift 1.1.1 förvaltnings- och servicebyggnader samt affärs- och serviceutrymmen i andra byggnader. Föreskrifterna och anvisningarna gäller övriga byggnader där det finns arbetsutrymmen med beaktande av arbetets karaktär. Föreskrifterna och anvisningarna gäller bostadshus och till boendet hörande utrymmen till den del som det i G1 förutsätts att de anpassas för personer med nedsatt rörelseförmåga. I F1 finns föreskrifter och anvisningar samt förklaringar som gäller förbindelseleder, planskillnader, sanitetsutrymmen, mötesutrymmen och rum för inkvartering. G1 innehåller bestämmelser om kraven på tillgänglighet i bostadshus, såsom hissar, om utrustningen i toaletter, om dörrars bredd och om förbindelseleder och ramper som leder till en byggnad, och i den meddelas anvisningar som gäller dessa krav.

I F2 finns det också bestämmelser om krav som inverkar på tillgängligheten. Dessa krav ingår i föreskrifter och anvisningar som gäller i synnerhet trappor, ramper, avsatser, räcken och ledstänger samt dörrar och portar. Förordningarna innehåller dessutom många förklaringar.

Tillämpningen av förordningarna som gäller tillgänglighet i byggnader har varierat mycket mellan olika byggnadstillsynsenheter och i viss mån också inom byggnadstillsynsenheterna. En viktig orsak till detta är att det i förordningarna utöver de egentliga föreskrifterna också finns anvisningar och förklaringar. De egentliga föreskrifterna är vanligen av allmän natur medan det i anvisningarna anges minimi- eller maximimått och andra mer exakta krav.

Socialvårdslagen

Enligt socialvårdslagen (1301/2014) ska som kommunal socialservice ordnas bl.a. boendeservice. Närmare bestämmelser om boendeservice finns i 21 § i socialvårdslagen. Enligt 21 § ska boendeservice ordnas för personer som av särskild orsak behöver hjälp eller stöd i boendet eller med att ordna boende. Service som tillhandahålls hemma prioriteras i förhållande till service som förutsätter flytt och inkluderar både boende och service. Stödboende ska ordnas för personer som behöver stöd för att bo självständigt eller vid övergången till självständigt boende. Med stödboende avses att boendet stöds genom social handledning och annan socialservice. Serviceboende ska ordnas för personer som behöver en lämplig bostad samt vård och omsorg. Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas för personer som behöver vård och omsorg

dygnet runt. Med serviceboende avses boende och service som ordnas i en servicebo-stad.

Servicen omfattar vård och omsorg enligt klientens behov, verksamhet som upprätt-håller och främjar funktionsförmågan, måltids-, klädvårds-, bad- och städservice samt tjänster som främjar delaktighet och socialt umgänge. Inom serviceboende med heldygnsoomsorg ordnas servicen enligt klientens behov dygnet runt.

Programmet för att förbättra äldres boende

Statsrådet har 2013 fattat ett principbeslut om Programmet för att förbättra äldres bo-ende 2013–2017. Enligt programmet behöver vi före 2030 en miljon tillgänglighets-anpassade och säkra bostäder om målet är att minst 92 procent av personerna över 75 år och största delen av dem som är under 75 år ska bo hemma. I nuläget uppgår anta-let tillgänglighetsanpassade bostäder till cirka en tredjedel av det eftersträvade anta-let. Om den genomsnittliga byggtakten är densamma som under de senaste åren och byggandet sker enligt de gällande bestämmelserna kan den andra tredjedelen uppnås före 2030. Den sista tredjedelen kräver omfattande tillgänglighetsanpassningar av be-fintliga byggnader, inklusive installering av hissar i efterhand.

I principbeslutet konstateras det att 2011 bodde nästan 90 procent av dem som fyllt 75 år hemma. Av dem bodde nästan 80 procent i ägarbostäder, dvs. något under 40 procent bodde i egnahems- eller parhus, cirka 44 procent i flervåningshus och resten i radhus. Tillgänglighetsanpassning av bostadshus har enligt principbeslutet en stor betydelse för att äldre personer ska kunna bo hemma. Utan tillgänglighetsanpassning av byggnader och omgivningen har äldre personer svårt att klara sig i vardagen och dessutom ökar risken för olyckor.

Den andel som de äldre och personer med funktionsnedsättning utgör av befolkningen

I slutet av 2015 bodde det i Finland enligt Statistikcentralens uppgifter cirka 1,12 miljoner personer som hade fyllt 65 år, av vilka cirka 480 000 hade fyllt 75 år. Enligt Statistikcentralens prognos från 2015 finns det 2030 cirka 1,48 miljoner personer som har fyllt 65 år och cirka 0,81 miljoner som har fyllt 75 år. Den andel av befolk-ningen som har fyllt 65 år kommer enligt Statistikcentralens prognos att öka från 20 procent 2015 till 25,6 procent 2030. Den andel av befolkningen som har fyllt 75 år kommer enligt prognosen att öka från 8 procent till 14 procent under motsvarande tid.

Det är svårt att uppskatta hur många personer med funktionsnedsättning det finns i Finland, eftersom det inte finns exakt statistik eller exakta forskningsdata om före-komsten av funktionsnedsättningar. I en rapport som forsknings- och utvecklingscen-tralen för social- och hälsovården offentliggjorde 2006 (Ilka Haarni: Keskenäistä yhdenvertaisuutta, vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutki-mustiedon valossa, Stakes rapporter 6/2006) konstateras det att en uppskattning av antalet personer med funktionsnedsättning är i hög grad beroende av vilken definit-ion som används. Enligt rapporten kan det uppskattas att det i Finland finns cirka 210 000–250 000 personer med funktionsnedsättning, vilket är cirka 3,8–4,6 procent av befolkningen. Den procentuella andelen kan antas förbli ungefär densamma även i framtiden. Att den definition som används har betydelse vid bedömningen av antalet

personer med funktionsnedsättning framgår t.ex. av att enligt en undersökning om europeisk hälsa och social integration från 2006 (European Health and Social Integration Survey) har 12,8 procent av EU-medlemsstaternas medborgare i åldern 15–64 år och 14,6 procent av medborgarna i Finland en funktionsnedsättning. I den nämnda undersökningen tillämpas Världshälsoorganisationens (WHO) definition av person med funktionsnedsättning och enligt den definitionen är en person med funktionsnedsättning en person som på grund av långvariga hälsoproblem eller svårigheter med grundläggande verksamhet stöter på hinder vid deltagande i vissa av livets delområden.

Den nuvarande bostadsproduktionen

Under 2006–2015 har det i Finland årligen byggts i genomsnitt 29 000 nya bostäder. Av dessa bostäder utgör i genomsnitt 11 000 fristående småhus och 4 000 finns i radhus och 14 000 i flervåningshus. Enligt Statistikcentralens statistik över byggnads- och bostadsproduktion (Finlands officiella statistik (FOS): Byggnads- och bostadsproduktion [e-publikation] påbörjades 2015 byggande av sammanlagt cirka 32 600 bostäder, av vilka 6 570 var fristående småhus. År 2016 påbörjades byggande av sammanlagt cirka 36 900 bostäder. Av dessa var cirka 6 570 fristående småhus. År 2015 utgjorde fristående småhus cirka 20 procent av det påbörjade byggandet av bostäder och 2016 cirka 18 procent. Prognosen för 2017 är att det byggs cirka 34 000 nya bostäder, av vilka 7 000, dvs. cirka 21 procent, är fristående småhus.

Av de bostäder som blivit färdiga under den tid som de gällande bestämmelserna varit i kraft är främst de bostäder som finns i flervåningshus med hiss tillgänglighetsanpassade. Också en del av rad- och egnahemshusen med en våning kan anses vara tillgänglighetsanpassade. Årligen har det således färdigställts uppskattningsvis 16 000–20 000 tillgänglighetsanpassade bostäder. På den fria bostadsmarknaden riktar sig dessa nya bostäder, som färdigställs varje år, inte endast till sådana personer som behöver tillgänglighetsanpassade bostäder.

Enligt en utredning som miljöministeriet låtit göra fanns det i Finland 2012 (Mikko Sedig: Opiskelija-asumisselvitys 2012) sammanlagt något mer än 74 000 studentbostäder. I Finland byggs det årligen ett hundratals studentbostäder med fokus på huvudstadsregionen.

1.2 Den internationella utvecklingen

Sverige ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i december 2008, Danmark i juli 2009 och Norge i juni 2013. Dessa länders gällande bestämmelser om tillgänglighet i byggnader har utfärdats efter det att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ratificerades. Nederländerna ratificerade konventionen i juni 2016.

I Sverige gäller de bestämmelser om tillgänglighet som finns i plan- och bygglagen (2010:900), plan- och byggförordningen (2011:338) och Boverkets föreskrifter (Boverkets byggregler, nedan BBR) i princip alla nya byggnader samt byggande som till sin omfattning kan jämföras med nybyggnad. Kraven på tillgänglighet gäller dock på grund av en uttrycklig bestämmelse i 8 kap. 6 § i plan- och bygglagen inte en arbetslokal, om kraven är obefogade med hänsyn till arten av den verksamhet som lo-

kalen är avsedd för, ett fritidshus med högst två bostäder, eller ett en- eller tvåbostadshus, om det med hänsyn till terrängen inte är rimligt att uppfylla kraven. Enligt 7 § i lagen får avsteg från kraven på tillgänglighet göras vid reparation eller ändring endast om det med hänsyn till ändringens omfattning eller syfte och byggnadens standard är uppenbart oskäligt att uppfylla kraven. Avsteg från kraven på tillgänglighet får dock alltid göras om ändringen innebär att det i en befintlig byggnad inreds bostäder på högst 35 kvadratmeter för studerande eller unga eller inreds bostäder på högst 35 kvadratmeter på en vind.

Kraven på tillgänglighet i BBR gäller bl.a. hissar, gångvägar och passager, entréer, behövliga vändutrymmen, ramper, dörrar, kontrastmarkeringar, orienterande skyltar och belysning. På tomter och i byggnader eller delar av byggnader ska vändutrymmen vara dimensionerade enligt måtten för eldriven rullstol för begränsad utomhusanvändning och i bostäder ska vändutrymmen vara dimensionerade enligt måtten för manuell eller liten eldriven rullstol för inomhusanvändning. De mått som fastställs enligt denna princip anges inte i föreskrifterna utan de anges i de allmänna råden i anslutning till föreskrifterna. Enligt de allmänna råden är vändmåtten för en mindre utomhusrullstol en cirkel med diametern 1 500 millimeter och för en inomhusrullstol en cirkel med diametern 1 300 millimeter (BBR 3:113).

I Norge gäller de bestämmelser om tillgänglighet som finns i den lag som gäller byggande (Lov om planlegging og byggesaksbehandling, LOV-2008-06-27-71) och i den förordning som gäller byggande (Byggteknisk forskrift, TEK 10) i princip en mycket stor mängd nybyggnads- och reparationsåtgärder. Sådana åtgärder är de åtgärder som nämns i 20 kap. i lagen, dvs. till exempel uppförande av en ny byggnad, utvidgning, betydande reparation eller ändring av en byggnad, ändring av utrymmen inomhus och ändring av användningsändamål. I förordningen delas kraven in i två kategorier, dvs. krav enligt den universella principen om utformning och sådana krav på tillgänglighet som enligt förordningen inte uppfyller alla krav enligt den universella principen om utformning. De krav på universell utformning som finns i förordningen gäller endast byggnader för allmänheten och byggnader som innehåller arbetslokaler (TEK 10, § 12-1). Kraven på tillgänglighet gäller dock bostadshus där det ska installeras hiss, dvs. bostadshus med tre eller flera våningar (TEK 10, § 12-2 och § 12-3). Kraven gäller således inte bl.a. småhus, såsom fristående småhus, parhus och radhus samt fritidsbostäder. Avsteg från bestämmelserna får också göras i fråga om små bostäder och studentbostäder.

I Norge gäller för bostäder i bostadshus där det finns en hiss ett krav på att alla huvudfunktioner, dvs. vardagsrum, utrymme för matlagning, sovrum, badrum och toalett ska finnas på ingångsplanet och att ingångsplanet ska vara tillgänglighetsanpassat (TEK 10, § 12-2). I t.ex. rum och toalett- och tvättrum på ingångsplanet ska det finnas ett vändutrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 500 millimeter. Det är dock tillräckligt att 50 procent av en etta eller tvåa på högst 50 kvadratmeter uppfyller de krav som nämns ovan. Kraven på tillgänglighet i bostäder i bostadshus där det finns en hiss gäller också bl.a. hissar, entréer, utformning av lokaler samt passager och byggnadselement, såsom dörrar, portar, trappor och räcken. Bestämmelser om kraven på tillgänglighet i utrymmen utomhus finns i 8 kap. i TEK 10.

I Danmark finns det bestämmelser om tillgänglighet i en förordning (byggningsreglement 2015, BR 15) som i princip gäller alla byggnader, om inte något annat före-

skrivs särskilt. Förordningen tillämpas således på t.ex. små bostadshus och flervåningshus, industribyggnader, förvaltnings- och servicebyggnader och uthus. Bestämmelserna i förordningen tillämpas utöver på uppförande av nya byggnader också på utvidgning och betydande reparation och ändring av befintliga byggnader. Undantag från 3 kap. kan i fråga om ändringar beviljas av en kommunal nämnd, om uppfyllandet av kraven kräver att en byggnad ändras avsevärt. De krav på tillgänglighet som finns i förordningen gäller bl.a. ramper, hissar, passager, dörrar, skyltar, portar och räcken.

I Nederländerna finns det i byggförordningen (Bouwbesluit 2012) bestämmelser om krav på tillgänglighet i nya byggnader som är öppna för allmänheten och arbetsplatsbyggnader vars yta är mer än 400 kvadratmeter. Dessutom ska nya bostadshus vara tillgängliga, om en byggnads totalhöjd överstiger 12,5 meter och en byggnads yta överstiger 3 500 kvadratmeter. I nya bostadshus ska det finnas en hiss om en byggnad har fyra eller flera våningar. De krav på tillgänglighet som finns i förordningen gäller endast nybyggnad. Vid ombyggnad av befintliga byggnader tillämpas de krav på tillgänglighet som överensstämmer med kravnivån vid den ursprungliga tidpunkten för byggandet. De krav på tillgänglighet som finns i förordningen gäller bl.a. utformningen av lokalerna i en byggnad och kraven på hissar.

1.3 Bedömning av nuläget

De gällande förordningar som utfärdats med stöd av MBL och som innehåller bestämmelser om tillgänglighet i byggnader har utfärdats före den ändring av MBL som trädde i kraft den 1 januari 2013. Förordningarna överensstämmer således inte med 13, 117 och 117 e § i den gällande MBL.

I de gällande förordningarna finns utöver förpliktande föreskrifter också anvisningar och förklaringar som inte är förpliktande. Detta är inte förenligt med en förordnings karaktär och har orsakat oklarhet vid tillämpningen av förordningarna. Skillnaderna mellan tillämpningen i olika kommuner har orsakat merkostnader i samband med byggande i och med att byggarna har varit tvungna att anpassa lösningar till varierande krav. Detta har också kunnat ge upphov till en negativ inställning till kraven på tillgänglighet. I förordningarna finns det också delvis överlappande bestämmelser och ömsesidiga hänvisningar som ställvis är oklara. Bland annat av dessa orsaker behöver bestämmelserna om tillgänglighet i byggnader reformeras i sin helhet.

Skrivningarna om tillgänglighet i programmet för statsminister Juha Sipiläs regering kräver författningsändringar av vilka en del kan genomföras genom en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av MBL och som gäller tillgänglighet i byggnader. En del av skrivningarna kan kräva ändringar i annan lagstiftning, såsom lagstiftningen om skydd av byggnader och lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009), som hör till justitieministeriets förvaltningsområde.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som trädde i kraft i Finland i juni 2016, fastställs vissa allmänna ramvillkor för de bestämmelser om tillgänglighet som gäller byggnader. Dessa ramvillkor gäller främst tillgång till byggnader på lika villkor, utformning som lämpar sig för alla och möjlighet att välja bosättningsort. Sverige och Norge, som redan tidigare har ratificerat konventionen, har sådana gällande krav på tillgängligheten i byggnader som till sitt ämnesområde i

regel motsvarar de gällande bestämmelserna i Finland. Bestämmelserna i Sverige motsvarar också till sin kravnivå i regel bestämmelserna i Finland, men de allmänna råd som också i Sverige ingår i föreskrifterna och frågan om hur förpliktande de är försvårar jämförelsen. I Norge är kraven på tillgänglighet däremot i viss mån strängare än i Finland, t.ex. i fråga om det vändutrymme som krävs i en bostad. De norska kraven på tillgänglighet tillämpas dock endast på bostadshus med minst tre våningar, och de gäller bara hälften av de små bostäderna, vilket är en mildare lösning än de gällande bestämmelserna i Finland. Både i Norge och i Sverige inbegriper tillämpningen av tillgänglighetskraven på annat uppförande av byggnader än nybygge prövningsrätt på samma sätt som i Finland. I Danmark och Nederländerna är kraven mindre stränga och de förekommer fler undantag från dem.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Avsikten med minimikraven som gäller tillgängligheten i byggnader är att främja jämlikheten mellan människor, närmare bestämt allas möjligheter att på lika villkor delta i samhällets funktioner, använda tjänster, arbeta, välja bostadsort och bo hemma. Genom den föreslagna förordningen kan kraven förenhetligas med den ändring av MBL som trädde i kraft den 1 januari 2013.

Syftet med förslaget till förordning är att tydliggöra skillnaden mellan de förpliktande föreskrifterna och de anvisningar som inte är förpliktande samt att främja att tillämpningen av bestämmelserna är förutsägbar och enhetlig. Genom förslaget till förordning genomförs de skrivningar om tillgänglighet i byggnader som finns i regeringsprogrammet och som gäller krav på tillgänglighet i bostäder för studerande och unga samt krav på tillgänglighet i fråga om ändringar av en byggnads ändamål och reparationer, dock med beaktande av kraven i grundlagen och i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I den föreslagna förordningen ska kraven på tillgänglighet i byggnader riktas på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt till olika typer av byggnader i enlighet med deras användningsändamål. De med tanke på jämlikheten centrala kraven på tillgänglighet i förvaltnings-, service-, kontors-, affärs-, lager- och produktionsbyggnader samt de med tanke på bostadsbeståndet centrala kraven på tillgänglighet i bostäder i flervåningshus och allmänna utrymmen i flervåningshus ska preciseras.

För att skrivningen i regeringsprogrammet ska kunna genomföras ska 95 procent av de nya bostäderna för studerande och unga inte omfattas av kravet på ett fritt utrymme i toalett- och tvätttrum. Kravet på ett fritt vändutrymme motsvarande en cirkel, vilket styr dimensioneringen av toalett- och tvätttrum, har kritiserats för att orsaka onödiga kostnader vid uppförande av i synnerhet bostäder för studerande och unga. En central motivering har varit att största delen av dem som bor i bostäder för studerande och unga inte har nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga och de således inte behöver ett lika stort utrymme i bostaden som de som bor i vanliga bostäder. De som bor i bostäder för studerande och unga byter också oftare bostad än de som bor i vanliga bostäder, vilket innebär att boendet i mindre bostäder är temporärt och således lättare kan godtas. Att de som behöver tillgänglighetsanpassade bostäder med rymligare dimensioner har tillräcklig tillgång till sådana bostäder säkerställs genom ett krav på att det ska finnas ett visst antal sådana bostäder i en byggnad. Minimikravet har ställts i proportion till den uppskattade andel som personerna med funktionsnedsättning utgör av befolkningen och denna andel är cirka 4–5 procent. Dessutom

ska det i de allmänna utrymmena i en byggnad finnas en tillgänglig toalett för besökare.

Skrivningen i regeringsprogrammet enligt vilken reparation av en byggnad, ändring av dess användningsändamål eller grundlig renovering av den inte gör att sådana skyldigheter som gäller nybyggnation blir aktuella ska genomföras på två sätt. För det första ska förordningen inte tillämpas reparationer och ändringar av bostäder och för det andra ska förordningen tillämpas på reparationer, utvidgningar och andra ändringar av förvaltnings-, service-, kontors- och affärsbyggnader samt allmänna utrymmen i flervåningsbostadshus endast till den del det är ändamålsenligt. Vid bedömningen av ändamålsenligheten beaktas en byggnads egenskaper samt kvaliteten på och omfattningen av en åtgärd. Åtgärderna i fråga om reparation och ändring av en byggnad är i praktiken så varierande att det inte kan fastställas en viss kravnivå som passar för alla situationer. Av denna orsak har det ansetts mer ändamålsenligt att begränsa tillämpningsområdet och att bevara ändamålsenlighetsbedömningen.

3 Konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Allmänt

Den föreslagna förordningen bygger i stor utsträckning på de gällande bestämmelserna om tillgänglighet i byggnader, vilket innebär att de föreslagna tillgänglighetskraven i regel inte har några större ekonomiska konsekvenser jämfört med nuläget. Det är svårt att ge en exakt uppskattning av vilka kostnadseffekter de föreslagna bestämmelserna har eftersom kostnaderna för att tillgodose tillgängligheten i hög grad beror på hur bestämmelserna genomförs från fall till fall. Planläggningens kvalitet har stor betydelse för de kostnader och besparingar som uppkommer.

Det kan dock allmänt konstateras att de mervärdesskattepliktiga totala kostnader som genomförandet av de gällande bestämmelserna om tillgänglighet orsakar för flervåningsbostadshus varierar mellan cirka 31 och 63 euro per kvadratmeter bostadsyta enligt den nuvarande prisnivån i huvudstadsregionen beroende på hur en byggnad uppförts och lägenheternas storlek (Tillgängliga flervåningshus på ett effektivt och hållbart sätt, miljöministeriets rapporter 27/2014). Byggnadskostnaderna i övriga Finland uppgår bedömt enligt Finansierings- och utvecklingscentralen för boendets statistik över byggnadskostnader till cirka 82 procent av kostnaderna i huvudstadsregionen beroende på orten. I stora tätorter ligger byggnadskostnaderna på nästan samma nivå som i huvudstadsregionen. I övriga Finland uppgår således de mervärdesskattepliktiga totala kostnaderna för genomförande av de gällande tillgänglighetsbestämmelserna i flervåningsbostadshus till cirka 25–52 euro per kvadratmeter. Det genomsnittliga priset per kvadratmeter för en ny bostad i ett flervåningshus uppgick 2015 till 5 122 euro i huvudstadsregionen och till 3 403 euro i övriga Finland. I förhållande till kvadratmeterspriset på en ny bostad i ett flervåningshus är kvadratmeterspriset för genomförande av de gällande minimikraven som gäller tillgänglighet således cirka 0,6–1,2 procent i huvudstadsregionen och cirka 0,7–1,5 procent i övriga Finland.

I den föreslagna förordningen kvarstår kravnivån för flervåningsbostadshus bedömt som en helhet nästan oförändrad, med undantag för byggnader där det endast finns bostäder för studerande och unga. Således har de föreslagna kraven inga betydande konsekvenser för byggnadskostnaderna jämfört med nuläget. Att kraven förtydligas och preciseras beräknas däremot minska byggnadskostnaderna på det sätt som anges nedan.

Allmänt taget kan det också konstateras att de lösningar för att förbättra tillgängligheten som görs under byggtiden alltid är förmånligare än reparationer och ändringar som görs i efterhand. Att kraven på tillgänglighet lindras kan medföra att byggnadskostnaderna minskar något, om detta utnyttjas vid planläggningen. Beställarna eller byggherrarna drar nytta av de lägre byggnadskostnaderna om de lägre byggnadskostnaderna inte sänker försäljningspriset på bostäderna. Detta är fallet i tillväxtcentrumen där den stora efterfrågan på bostäder pressar upp prisnivån på bostäder. På orter där det råder balans på bostadsmarknaden är det möjligt att också den som köper en ny bostad drar nytta av de lägre byggnadskostnaderna. Att kraven på tillgänglighet lindras kan dock redan under den tid som bostäderna används medför ett behov av ändringar och reparationer som stöder tillgänglighet. Den som äger en byggnad eller bostad svarar för kostnaderna för dessa ändringar. För att främja att äldre personer och personer med funktionsnedsättning ska kunna bo hemma understöds reparationer också med offentliga medel.

Konsekvenser för företagen

Kraven på tillgänglighet i byggnader har indirekta konsekvenser för företag som beställer, låter uppföra, planerar eller uppför byggnader eller ändringar av byggnader samt för företag som tillverkar vissa byggprodukter, såsom dörrar. Konsekvenserna hänför sig till alla företag inom branschen oberoende av deras storlek. De ekonomiska konsekvenser som de föreslagna kraven har jämfört med nuläget är i regel små eftersom den föreslagna förordningen i stor utsträckning bygger på de gällande bestämmelserna.

Den största ekonomiska nyttan uppkommer som ett resultat av att bestämmelserna förtydligas och preciseras i enlighet med förslaget. Detta undanröjer oklarheterna i fråga om kravnivån och gör således hela byggprocessen smidigare. Den föreslagna förordningen beräknas underlätta verksamheten för de företag och sakkunniga inom byggbranschen som är verksamma inom flera kommuner i och med att de kommunvisa tolkningsskillnaderna minskar och samma lösningar duger oberoende av kommunen. Detta medför kostnadsbesparingar för hela byggkedjan.

Ett exempel på en precisering av bestämmelserna är dimensioneringen av det så kallade vändutrymme som krävs i toalett- och tvättrum i bostäder i flervåningshus med hiss. I nuläget finns det inga bestämmelser om hur stort det utrymme som krävs i en bostads toalett- och tvättrum ska vara. Däremot anges det i anvisningarna i anslutning till föreskriften om förbindelseleder (F1, föreskrift 2.1.1) att lederna och utrymmena dimensioneras enligt diametern på vändutrymmet för en rullstol som är lämplig att användas såväl ute som inne, 1 500 millimeter. I boningsrum räcker också minimimåttet 1 300 millimeter. I toalett- och tvättrum behövs det en diameter på 1 500 millimeter för att användare av rullstol eller rullator ska kunna assisteras.

Denna anvisning har tillämpats så att det i en bostad ibland har krävts ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 500 millimeter, men oftast har ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 500 millimeter som den fasta inredningen i rummet skär in i godkänts, och det fria utrymmets diameter kan således ligga mellan 1 300 millimeter och 1 500 millimeter, ibland till och med under 1 300 millimeter. I vissa kommuner har ett krav på ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 300 millimeter tillämpats. Det i den föreslagna förordningen angivna entydiga och klara kravet på ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 300 millimeter, vars placering möjliggör användning av den fasta inredningen, undanröjer tolknings- och tillämpningsproblem och underlättar och effektiviserar således verksamheten vid företagen inom byggbranschen. Däremot beräknas den kostnadsbesparing som en eventuell minskning av det fria utrymmet medför jämfört med nuläget bli liten. Ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 300 millimeter är 0,44 kvadratmeter mindre än ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 500 millimeter. I praktiken beror skillnaderna i kvadratmeter i stor utsträckning på den lösning som iaktas vid planläggningen.

Det undantag från kravet på utrymme i toalett- och tvättrum som gäller bostäder för studerande och unga erbjuder en möjlighet till kostnadsbesparingar för de sammanslutningar som beställer sådana bostäder, dvs. vanligen bostadsstiftelser som förvaltar bostäder för studenter och unga, och byggherrar. Kostnadsbesparingar uppstår om utrymmena i fråga planeras på det sätt som undantaget möjliggör så att de är mindre än de skulle vara om kravet på utrymme tillämpades. Enligt ett diplomarbete som gäller tillgänglighet i studentbostäder (Tuomola Kalle: Esteettömyysmääräysten soveltaminen opiskelija-asuntorakentamisessa, diplomarbete, Institutionen för arkitektur, Bostadsplanering, publikation 23, 2016) var de toalett- och tvättrum som genomfördes utan beaktande av kraven på dimensionering i genomsnitt inte mindre än vad som är möjligt enligt de gällande föreskrifterna.

Konsekvenser för hushållen

Den föreslagna förordningen baserar sig också när det gäller bostäder i huvudsak på de gällande bestämmelserna, vilket innebär att förslagets ekonomiska konsekvenser för hushållen är små. Konsekvenser kan uppstå främst till följd av att bestämmelserna inte gäller egnahems- och parhus och att det i fråga om bostäder för studerande och unga får göras undantag från kraven på dimensioneringen av toalett- och tvättrum.

Den föreslagna lindringen av kraven på tillgänglighet i studentbostäder kan eventuellt ha konsekvenser för byggnadskostnaderna och hyrorna för studentbostäder, om lindringen av kraven på tillgänglighet leder till att det byggs storleksmässigt mindre toalett- och tvättrum. Lägre hyror är en positiv konsekvens för hushåll som bor i bostäder för studerande och unga.

Konsekvenser för de offentliga finanserna

Förslaget har inga konsekvenser för de offentligeconomiska sammanslutningarnas finansiering eller resursfördelning.

3.2 Konsekvenser för myndigheterna

Den föreslagna förordningen förtydligar och preciserar kraven på tillgänglighet, vilket underlättar tillståndsmyndighetens arbete, och är således ägnad att göra bygglovsprocessen smidigare. Den föreslagna förordningen förenhetligar tolkningarna mellan kommunernas byggnadstillsynsmyndigheter, vilket kan underlätta samarbetet mellan dem.

3.3 Konsekvenser för miljön

De krav på tillgänglighet som gäller byggnader, byggplatser och tomter förbättrar deras säkerhet och funktionalitet för alla inblandade. Att kraven på tillgänglighet preciseras främjar att kravnivån uppnås och således att nya byggnader samt deras tomter och byggplatser bättre lämpar sig också för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Detta har positiva konsekvenser för människors livsmiljö och den allmänna trivseln. Att byggnader och deras omedelbara omgivning är tillgängliga främjar också hälsan när det blir lättare att röra sig.

Att nya byggnader byggs så att de är tillgängliga gör att de är bättre lämpade för föränderliga behov och främjar således att de används en längre tid, vilket gör utnyttjandet av naturresurser effektivare. Den föreslagna lagstiftningen beräknas inte ha några konsekvenser för samhällsstrukturen, landskapet eller stadsbilden.

3.4 Samhälleliga konsekvenser

En tillgänglig byggnad är välfungerande och trygg för alla användare. Tillgänglighet gör allas vardag smidigare, men särskilt viktig är tillgänglighet för personer som tillfälligt eller permanent har nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga, såsom äldre personer eller personer med funktionsnedsättning.

Den föreslagna förordningen bygger i stor utsträckning på de gällande bestämmelserna om tillgänglighet i byggnader, vilket innebär att de konsekvenser för tillgodosendandet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna som förslaget har jämfört med nuläget är små. Det beräknas att den föreslagna preciseringen av kraven kommer att förbättra iakttagandet av tillgänglighet. Detta främjar att byggnader bättre lämpar sig för alla och således också människors möjligheter att på lika villkor delta i samhällets funktioner och bo hemma. Att bestämmelserna förtydligas och preciseras gör att tillämpningen blir enhetligare, vilket beräknas ha en positiv inverkan också på inställningarna till kraven på tillgänglighet i byggnader.

Den föreslagna lindringen av kraven på tillgänglighet i bostäder för studerande och unga har dimensionerats så att en person som behöver en tillgänglighetsanpassad bostad alltid kan anvisas en bostad. Begränsningen inskränker således inte tillgången till bostäder för studerande med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga speciellt när man beaktar de tillgänglighetsanpassade bostäder som redan finns i studentbostadsbeståndet och studentbostadsstiftelsernas möjligheter och praxis att centralt förvalta utdelningen av bostäder till bostadssökande.

Bedömt som en helhet främjar de minimikrav på tillgänglighet som anges i den föreslagna förordningen tillgänglighetsanpassningen av bostadsbeståndet, vilket beräknas

ha en långvarig positiv inverkan på att principen om jämlikhet iakttas allmänt och att särskilt äldre personer och personer med funktionsnedsättning klarar sig själva i vardagen så länge som möjlighet. De föreslagna lindringarna av kraven har riktats och dimensionerats så att de inte äventyrar iakttagandet av principen om jämlikhet.

4 Förhållande till de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna

Det allmänna ska enligt 19 § 4 mom. i grundlagen främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende. Till den jämlikhet som tryggas i 6 § i grundlagen hör att ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av bl.a. kön, ålder, hälsotillstånd eller handikapp. I bestämmelsen i 22 § i grundlagen accentueras det allmännas skyldighet att aktivt se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Kraven på tillgänglighet i byggnader främjar alla människors möjligheter att på lika villkor delta i samhällets funktioner, använda tjänster, arbeta, välja bostättningsort och bo hemma. Kraven är ett sätt för det allmänna att fullgöra den skyldighet som anges i 19 § 4 mom. i grundlagen. Mer allmänt taget är kraven ett viktigt sätt att främja att den jämlikhet som tryggas i 6 § i grundlagen tillgodoses i fråga om den byggda miljön.

Människorättsförpliktelser som är viktiga med tanke på kraven på tillgänglighet i byggnader ingår i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och då särskilt i artiklarna 2, 4, 9 och 19. Det allmännas skyldighet enligt 22 § i grundlagen att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses gäller också dessa förpliktelser. Bestämmelser som gäller speciellt den byggda miljön finns i artikel 9 i konventionen. I den artikeln anges krav på att personer med funktionsnedsättning på samma villkor som andra ska ha tillgång till den fysiska miljön och på utarbetande av minimikrav på anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten, och dessa krav motsvarar i stor utsträckning de skyldigheter som följer av 19 § 4 mom. och 6 § i grundlagen. Trots att artikel 19 i konventionen inte direkt gäller den byggda miljön krävs det för att tillgodoses de rättigheter som anges i artikeln i praktiken att bostadsbeståndet kan svara också på behoven hos personer med funktionsnedsättning. De skyldigheter som anges i artikel 4 i konventionen och den därmed anslutna artikel 2 motsvarar i stor utsträckning de skyldigheter som följer av 6 § i grundlagen.

Såsom beskrivs ovan är Finlands gällande bestämmelser om tillgänglighet i hög grad likadana som och kravnivån i regel samma som i Sverige och Norge, som har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tidigare än Finland och ändrat sina bestämmelser om tillgänglighet efter ratificeringen. De föreslagna kraven motsvarar till sin omfattning och nivå i hög grad de gällande kraven. I den föreslagna förordningen finns det dock många preciseringar jämfört med nuläget. Att kraven är exakta är en förutsättning för att den eftersträlvade nivån på tillgängligheten ska kunna uppnås. Preciseringarna beräknas alltså i avsevärd grad förbättra tillgängligheten i byggnader och således främja jämlikheten.

I den föreslagna förordningen finns det jämfört med nuläget en egentlig lindring av kraven. Den gäller dimensioneringen av toalett- och tvättrum i bostäder för stu-

derande och unga. Kravet på ett fritt vändutrymme motsvarande en cirkel i toalett- och tvättrum har kritiserats för att orsaka onödiga kostnader vid uppförande av i synnerhet bostäder för studerande och unga. En central motivering har varit att största delen av dem som bor i bostäder för studerande och unga inte har nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga och att de således inte behöver samma utrymme i sin bostad som de som bor i vanliga bostäder. De som bor i bostäder för studerande och unga byter också oftare bostad än de som bor i vanliga bostäder, vilket innebär att boendet i mindre bostäder är temporärt och således lättare kan godtas.

I den föreslagna förordningen säkerställs att det finns tillräckligt med tillgänglighetsanpassade bostäder för studerande och unga genom ett krav på att det ska finnas minst ett visst antal sådana bostäder i en byggnad. Minimikravet har ställts i proportion till den uppskattade andel som personerna med funktionsnedsättning utgör av befolkningen och denna andel är cirka 4–5 procent. Dessutom ska det i de allmänna utrymmena i en byggnad finnas en tillgänglig toalett för besökare. I Suomen opiskelijasuunnitelmien SOA ry:s utlåtande om utkastet till förordning om tillgänglighet konstateras det att 1–2 promille av de nuvarande studentbostäderna används av studerande med funktionsnedsättning och att alla studerande med funktionsnedsättning i nuläget alltid vid behov kan anvisas en tillgänglighetsanpassad studentbostad. Det föreslagna undantaget beräknas inte äventyra möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att studera eller deras möjligheter att på lika villkor välja bostad speciellt när man beaktar de tillgänglighetsanpassade bostäder som redan finns i studentbostadsbeståndet och studentbostadsstiftelsernas möjligheter och praxis att centralt förvalta utdelningen av bostäder till bostadssökande. Miljöministeriet ska dessutom följa upp tillämpningen av undantaget och vid behov vidta åtgärder.

Bedömt som en helhet beräknas den föreslagna förordningen främja tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna jämfört med nuläget. Den lindring av kraven som föreslås har riktats och dimensionerats så att den varken äventyra jämlikheten eller begränsar möjligheterna att välja bostad.

5 Beredningen av förordningen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Propositionen har beretts vid miljöministeriet. Utkastet till förordning har granskats vid laggranskningsenheten vid justitieministeriets lagberedningsavdelning.

Under den fortsatta beredningen har biträdande justitiekanslern avgjort ett klagomål som gällde beredningen av förordningen (Dnr OKV/1246/1/2016). I sitt avgörande ansåg biträdande justitiekanslern att man i förslagen till paragrafer i det utkast till förordning av statsrådet som är under beredning vid miljöministeriet samt i motiveringspromemorian inte i tillräcklig grad har beaktat skyldigheterna enligt grundlagen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Förslagen till paragrafer i förordningen bedöms i motiveringspromemorian inte i förhållande till kraven i grundlagen och inte heller i tillräcklig grad till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De förslag till att slopa och lindra vissa krav på tillgänglighet som ingår i förordningen kan till denna del enligt biträdande justitiekanslern anses problematiska med tanke på grundlagen. Biträdande justitiekanslern konstaterade att bestämmelserna i den föreslagna förordningen ska motiveras på ett

trovärdigt sätt i förhållande till kraven i grundlagen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Av promemorian ska det framgå på vilka grunder dessa bestämmelser inte anses försämra nivån på tillgängligheten. Förslaget till förordning kan enligt biträdande justitiekanslern inte i sin nuvarande form anses säkerställa att personer med funktionsnedsättning behandlas på ett jämlikt och icke-diskriminerande sätt i enlighet med kraven i grundlagen och i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Biträdande justitiekanslern konstaterade dessutom att den begränsning av tillämpningen enligt bestämmelsen om tillämpningsområdet som föreslås i fråga om reparationsbyggande möjliggör en mycket omfattande prövningsrätt som eventuellt i vissa situationer kan bedömas begränsa tillämpningsområdet enligt 117 e § i markanvändnings- och bygglagen. Biträdande justitiekanslern konstaterade att det i motiveringspromemorian inte närmare har granskats hur ändamålsenlighetsbedömningen i anslutningen till tillämpningen ska utföras eller om denna bestämmelse i förslaget till förordning eventuellt kan begränsa tillämpningsområdet för och syftet med 117 e § i markanvändnings- och bygglagen.

Till följd av biträdande justitiekanslerns avgörande slopades den begränsning som fanns i det utkast till förordning som sänts på remiss enligt vilken förordningen inte alls tillämpas på egnahems- och parhus. För egnahems- och parhus gäller enligt den föreslagna förordningen i princip samma krav som för andra småhus. Detta motsvarar också nuläget. Till följd av biträdande justitiekanslerns avgörande kompletterades också motiveringspromemorian till förordningen i fråga om konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna. Detaljmotiveringen till i synnerhet paragrafen om tillämpningsområdet kompletterades och preciserades.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Skriftliga utlåtanden om utkastet till förordning och om dess motiveringspromemoria begärdes under tiden 9.6–12.8.2016. Det kom in sammanlagt 54 utlåtanden. Utlåtanden lämnades av social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, diskrimineringsombudsmannen, Institutet för hälsa och välfärd, Riksomfattande handikapprådet, Helsingfors stad, Jyväskylä stads byggnadstillsyn, Jyväskylä stads tjänster för personer med funktionsnedsättning, Lahtis stads byggnadstillsyn, Nådendal stad, Tammerfors stad, Åbo stads välfärdssektor, Åbo stads miljösektor, Åbo stads byggnadsinspektion, Vasa stad, Esbo handikappråd, Helsingfors handikappråd, handikappråden i Östra Nyland, Uleåborg stads handikappråd, Aalto-universitetets studentkår, Aspa-stiftelsen, Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf, Harjavallan Seudun Reumayhdistys ry, Invalidförbundet rf, Kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjät - KOVA ry, Finska Hörselförbundet rf, Tröskeln rf, Muskelhandikappförbundet rf, Turism- och Restaurangförbundet rf, Alzheimer Centralförbundet rf, Synskadades förbund rf, Finlands Egnahemsförbund rf, Pientaloteollisuus PTT ry, Cykelförbundet rf, Rakennustarkastusyhdistys RTY ry, Byggnadsindustrin RT rf, RAKLI ry, Reumaförbundet i Finland rf, Ryggmärgsskadades förening Akson rf, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Finlands Arkitektförbund SAFA rf, Finlands CP-förbund rf, Finlands Fastighetsförbund rf, Finlands Kommunförbund rf, Suomen opiskelija-asunnot SOA ry, Finlands studentkårers förbund (FSF) rf, Handikappforum rf, Understödsstiftelsen för handikappade barn och ungdomar sr, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry, Centralförbundet för De Gamlas Väl ry, Skanska Oy, Qlu Oy och privatpersonen Mervi Valta. Av dem som

lämnade utlåtanden hade arbets- och näringsministeriet inget att anföra om utkastet och Finlands Fastighetsförbund rf inget att anmärka på utkastet.

De som lämnade utlåtande ansåg, med undantag för en instans, att det är bra att bestämmelserna om tillgänglighet förtydligas och preciseras. Det ansågs att detta gör såväl planläggningen som uppförandet liksom också myndighetstillsynen smidigare. I övrigt var responsen tudelad. Särskilt byggherrarnas intresseorganisationer och byggnadsindustrin, Kommunförbundet och en del av byggnadstillsynsenheterna var tacksamma för att skrivningarna i regeringsprogrammet genomförs. Också dessa instanser kritiserade dock de partiella åtstramningarna, såsom kravet på tillgänglighet i entréer till radhus och andra anslutna småhus.

Däremot ansåg social- och hälsovårdsministeriet, diskrimineringsombudsmannen, handikapporganisationerna och handikappråden samt en del av kommunernas byggnadstillsynsenheter att vissa av de lindringar av kraven på tillgänglighet som föreslås i utkastet strider mot grundlagen och Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna samt regeringens målsättningar i fråga om äldre personers möjlighet att bo hemma. Dessa instanser efterlyste dessutom att också andra användare av byggnader än personer med nedsatt rörelseförmåga, t.ex. syn- eller hörsel-skadade personer, bör beaktas i bestämmelserna.

Största delen av dem som lämnade utlåtande, såsom finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, Riksomfattande handikapprådet, Centralförbundet för De Gamlas Väl ry, flera handikapporganisationer, Finlands Arkitektförbund SAFA rf, Vasa stad, Lahtis stads byggnadstillsyn och Helsingfors stads handikappråd, ifrågasatte att kraven på tillgänglighet lindras med beaktande av särskilt det stora behovet av tillgängliga bostäder, byggnaders långa livslängd och de förändringar i användningsändamålet som sker under livslängden samt det höga priset på ändringar som görs i efterhand jämfört med att tillgängligheten beaktas under byggfasen. I flera utlåtanden, inbegripet finansministeriets och social- och hälsovårdsministeriets utlåtanden, eftersöktes information om de föreslagna bestämmelsernas kostnadseffekter. I handikapporganisationernas utlåtanden påpekades det att trots att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har behandlats i beskrivningen av nuläget i motiveringspromemorian granskas inte de enskilda förslagen i utkastet till förordning i förhållande till artiklarna i konventionen.

På basis av responsen i utlåtandena ändrades förslaget till förordning så att till kraven på tillgänglighet i entréer till andra småhus än radhus fogades en möjlighet till undantag med beaktande av byggnadsplatsen och höjdskillnaderna. Detta krävdes i utlåtandena från Helsingfors, Nådendal och Vasa stad, Jyväskylä, Tammerfors och Åbo stads byggnadstillsynsenheter samt Rakennustarkastusyhdistys RTY ry. En motsvarande möjlighet till undantag finns redan i nuläget. Till kraven på toaletter i andra byggnader än bostadshus fogades till följd av utlåtandena från Helsingfors stad, Tammerfors stads byggnadstillsyn, Esbo handikappråd och Invalidförbundet rf ett krav på att toalettstolen ska placeras så att avståndet till väggen bakom den är 200–300 millimeter. Motsvarande krav finns också i nuläget. Dessutom gjordes det med anledning av responsen i utlåtandena flera preciseringar i författningstexten. Efter remissrundan togs det i förslaget till förordning i bestämmelsen om trösklar och ni-

våskillnader i samband med dörrar in ett undantag som gäller dörrar som leder till bostadsspecifika utrymmen utomhus.

På de i responsen i utlåtandena framlagda åsikterna om att de föreslagna lindringarna av kraven på tillgänglighet strider mot sådana förpliktelser om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna som är bindande för Finland svarade man genom att komplettera motiveringen till förslaget och ändra ordalydelsen i bestämmelserna så att de bättre uttrycker vad som avses. Åsikterna beaktades också på så sätt att förordningen ska tillämpas även på egnahems- och parhus till följd av biträdande justitiekanslerns avgörande. Kraven på att syn- eller hörselskadade personer bättre ska beaktas i förslaget till förordning besvarades genom att i bestämmelserna om gångvägar som leder till en byggnad, om passager inne i en byggnad och om ramper ta in ett krav på att de ska vara lätta att upptäcka. Dessutom beaktas behoven hos syn- och hörselskadade personer bättre i motiveringen till de andra kraven. Simhallars och andra motsvarande byggnaders lämplighet för personer som behöver en assistent förbättrades genom att det togs in ett krav på omklädnings- och tvättrumshelheter som vid behov kan användas oberoende av assistentens och den hjälpbehövande personens kön. Detta förutsattes av Åbo stads miljösektor samt Uleåborg och Helsingfors stads handikappråd. Förslagets ekonomiska konsekvenser kompletterades i enlighet med det som förutsattes i finansministeriets och social- och hälsovårdsministeriets utlåtanden.

6 Förordningens ikraftträdande

Förordningen avses träda i kraft den 1 januari 2018. Med stöd av övergångsbestämmelsen i den ändring av markanvändnings- och bygglagen (958/2012), som trädde i kraft den 1 januari 2013, kan de gällande föreskrifterna i Finlands byggbestämmelsesamling tillämpas fram till den 31 december 2017. Före detta ska nya förordningar som gäller respektive väsentliga tekniska krav utfärdas. Eftersom den föreslagna förordningen är nära kopplad till andra förordningar som gäller väsentliga tekniska krav är det motiverat att förordningen träder i kraft samtidigt som dem. De krav som anges i förordningarna som gäller väsentliga tekniska krav ska beaktas vid planläggningen av byggnader och planläggningen tar tid. Det ska också reserveras tid för att sprida information och ge utbildning om de nya kraven före förordningens ikraftträdande. Av dessa orsaker föreslås det att förordningen träder i kraft den 1 januari 2018.

DETALJMOTIVERING

Motivering till förslaget till förordning

1 §. Tillämpningsområde. I 1 mom. föreslås det att förordningen ska tillämpas på bygglovspliktigt uppförande av en viss typ av nya byggnader. Enligt det föreslagna 1 mom. ska förordningen tillämpas på sådant uppförande av nya förvaltnings-, service-, kontors-, affärs-, lager- och produktionsbyggnader samt bostadshus som är tillståndspliktigt enligt 125 § i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). På uppförande av småhus ska dock endast 2–4 § tillämpas och på uppförande av lager- och produktionsbyggnader endast 2–5, 8, 10 och 11 §. Småhus är bl.a. egnahems- och parhus samt sammanbyggda stadsvillor, dvs. så kallade townhouse och radhus.

I 2 mom. föreslås det bestämmelser om tillämpningen av förordningen på uppförande av andra byggnader än nya byggnader. Syftet med bestämmelsen är att i samband med uppförande av andra byggnader än nya byggnader ska kraven på tillgänglighet tillämpas endast i situationer där det är särskilt behövligt att förbättra tillgängligheten med tanke på principen om jämlikhet eller där tillämpningen inte orsakar betydande merkostnader. Avsikten med begränsningen är att uppmuntra till reparationer. Enligt det föreslagna 2 mom. ska förordning i fråga om förvaltnings-, service-, kontors-, affärs-, lager- och produktionsbyggnader samt allmänna utrymmen i flervåningsbostadshus tillämpas på enligt 125 § i markanvändnings- och bygglagen tillståndspliktiga reparationer och ändringar, utvidgningar, utökningar av det utrymme som räknas till en byggnads våningsyta och ändringar av en byggnads ändamål så att den tas i bruk för förvaltnings-, service-, kontors- eller affärsverksamhet eller för boende till den del det är ändamålsenligt att förbättra tillgängligheten med beaktande av en byggnads egenskaper samt kvaliteten på och omfattningen av åtgärderna. På motsvarande sätt som vid uppförande av nya byggnader ska också vid dessa andra åtgärder på lager- och produktionsbyggnader tillämpas endast 2–5, 8, 10 och 11 §.

Tillämpningen av förordningen på uppförande av andra byggnader än nya byggnader begränsas således på tre sätt. För det första ska förordningen tillämpas endast på åtgärder som kräver bygglov, dvs. förordningen tillämpas inte i samband med åtgärder som kräver åtgärdstillstånd. För det andra är tillämpningen av förordningen begränsad till åtgärder som endast gäller de nämnda byggnadstyperna och allmänna utrymmen i flervåningsbostadshus. I fråga om ändring av en byggnads användningsändamål är tillämpningen av förordningen begränsad till bygglovspliktiga ändringar där en byggnads användningsändamål ändras så att den tas i bruk för förvaltnings-, service-, kontors- eller affärsverksamhet eller boende. För det tredje begränsas tillämpningen av förordningen, när de två första kraven uppfylls, ännu av kravet på att det ska vara ändamålsenligt att förbättra tillgängligheten med beaktande av en byggnads egenskaper samt kvaliteten på och omfattningen av åtgärderna.

Ändamålsenligheten hänvisar till både användbarhet och lönsamhet, dvs. ju mer en byggnad används av allmänheten desto viktigare är det att man vid bedömningen beaktar att jämlik användning möjliggörs. Om en byggnad däremot används av en mer begränsad grupp av människor har ekonomiska aspekter större betydelse. Bestämmelsens ordalydelse enligt vilken förordningen ska tillämpas ”till den del som” avser att det i en lokal som är föremål för en åtgärd kan vara ändamålsenligt att till vissa delar förbättra och till andra delar inte förbättra tillgängligheten med beaktande av en

byggnads egenskaper och kvaliteten på och omfattningen av åtgärden. Tillämpningen av förordningen på respektive enskilda fall avgörs av kommunens byggnadstillsynsmyndighet som ansvarar för styrningen av och tillsynen över byggandet.

En byggnads egenskaper som inverkar på ändamålsenlighetsbedömningen är t.ex. användningsändamål och kulturhistoriska värden. Kvaliteten på och omfattningen av en åtgärd ska bedömas i förhållande till en byggnads egenskaper, såsom hur mycket åtgärden påverkar strukturerna i lokalerna som ändras och en hur stor del av en byggnad åtgärden gäller. Ju större del av en byggnads lokaler som påverkas av en åtgärd och ju mer en åtgärd ingriper i en byggnads centrala egenskaper desto ändamålsenligare är det att också förbättra byggnadens tillgänglighet eftersom kostnads-effekterna av en förbättring vanligen är små i en sådan situation, samtidigt som en förbättring av tillgängligheten medför att byggnadens användbarhet ökar.

Om t.ex. en reparation gäller endast en sådan mycket begränsad del av en byggnad som allmänheten inte har tillträde till och det inte med rimliga medel kan ordnas en tillgänglig tillgång till utrymmet, är det inte nödvändigtvis ändamålsenligt att förbättra tillgängligheten i de lokaler som är föremål för reparationen. I det fallet att en reparation ingriper i väsentliga byggnadsdelar i förvaltnings- eller servicebyggnader och den gäller en stor del av en byggnad eller hela byggnaden, såsom en grundlig renovering, är det vanligen ändamålsenligt att också förbättra tillgängligheten. Om en byggnads användningsändamål ändras så att den tas i bruk för förvaltnings-, service-, kontors- eller affärsverksamhet eller för boende och ändringen kräver reparationer av strukturerna i byggnaden är det likaså ofta ändamålsenligt att förbättra tillgängligheten. Också i detta fall kan det vara ändamålsenligt att förbättra endast en del eller vissa delar av byggnaden. I samband med detta ska bestämmelserna i 117 § 4 mom. och 118 § i MBL beaktas.

I andra situationer än i samband med uppförande av nya byggnader ska förordningen tillämpas endast på de delar av byggnader som omfattas av åtgärder som kräver bygglov. Om t.ex. en reparationsåtgärd som kräver bygglov gäller entrén eller aulan till en förvaltningsbyggnad och det bedöms vara ändamålsenligt att förbättra tillgängligheten i samband med åtgärden ska förordningen tillämpas på dessa entréer och aulor. Tillämpningen av förordningen gäller dock endast entréerna eller aulorna och inte utrymmen där det inte vidtas åtgärder som omfattas av tillståndet i fråga. I fråga om flervåningsbostadshus bör det beaktas att det föreslås att i samband med uppförande av andra byggnader än nya byggnader ska förordningen tillämpas endast på de allmänna utrymmena i en byggnad.

I 3 mom. föreskrivs det om en princip som är central med tanke på tillämpningen av förordningen och enligt den principen gäller det som i förordningen föreskrivs om en byggnads som är avsedd för ett visst ändamål också de lokaler i andra byggnader som är avsedda för motsvarande ändamål. För tydlighetens skull talas det i bestämmelserna i förordningen, inbegripet bestämmelsen om tillämpningsområdet, om byggnadstyper när man vill skilja åt tillämpningen eller innehållet i kraven enligt användningsändamål. Avsikten är dock att de krav som är bundna till användningsändamålet i fråga ska gälla också lokaler som är avsedda för motsvarande ändamål även i det fallet att en byggnads huvudsakliga användningsändamål är något annat. I t.ex. en ny byggnad som huvudsakligen används som kontor kan det också finnas bo-

städer. Genom den föreslagna bestämmelsen i 3 mom. säkerställs det att de krav på bostadshus som fastställs i förordningen tillämpas också på dessa lokaler.

2 §. Förbindelseleder som leder till byggnader. I 1 mom. föreslås bestämmelser om dimensioneringen av och andra egenskaper hos förbindelseleder som leder till byggnader och om var sådana förbindelseleder ska börja och vart de ska leda. Genom bestämmelsen preciseras föreskrift 2.1.1 i den gällande F1 i fråga om särskilt egenskaperna hos förbindelseleder som lämpar sig för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Enligt det föreslagna 1 mom. ska en förbindelseled vara minst 1 200 millimeter bred. Kravet på en minimibredd behövs för att en förbindelseled ska vara tillräckligt bred också i situationer då en person i rullstol och en person till fots möts. Förbindelseleden ska också vara lätt att upptäcka. Detta innebär att förbindelseleden ska skilja sig från den övriga omgivningen. Genom t.ex. ytbeläggning, ljushetskontrast, taktila ledstråk eller belysning kan en förbindelseled göras lättare att upptäcka. Dessutom ska en förbindelseled ha en jämn, fast och halkfri yta så att den lämpar sig för personer som använder rullstol eller annat hjulförsett gånghjälpmedel. Halkfri avser att förbindelseleden inte heller när den är våt får vara hal. Kraven gäller förbindelseleder som leder till en byggnad från tomtens eller byggplatsens gräns samt från utrymmen och områden som betjänar användningen av en byggnad. Utrymmen och områden som betjänar användningen av en byggnad är bl.a. lekplatser, vistelseområden, avfallsrum samt parkeringsplatser och cykelställ oberoende av var de finns, t.ex. i parkeringshus. I 1 mom. ska det dessutom föreskrivas om den maximala lutning som en förbindelseled utomhus får ha. En förbindelseled utomhus avser här en förbindelseled på marken. Den får luta högst fem procent (1:20).

I 1 mom. föreskrivs det också om beaktande av nivåskillnaden på en förbindelseled. Om det på en förbindelseled finns trappsteg, ska det enligt det föreslagna 1 mom. i anslutning till dem finnas en ramp eller fast installerad lyftanordning som är lämplig för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel. Bestämmelser om dimensioneringen av trappor finns i den förordning som utfärdas med stöd av 117 d § 2 mom. i MBL. I det föreslagna 1 mom. fastställs det också att undantag från detta krav får göras i fråga om egnahems- och parhus samt sammanbyggda stadsvillor. Enligt 1 mom. gäller det som föreskrivs i detta moment inte egnahems- och parhus och inte heller sammanbyggda stadsvillor, om en tillgänglig förbindelseled inte är möjlig med beaktande av byggnadsplatsen och höjdskillnaderna. Med sammanbyggda stadsvillor avses urbana egnahemshus som byggs ihop med varandra och vanligen har två eller tre våningar. Sammanbyggda stadsvillor har inga gemensamma gårdsplaner eller gångvägar som är karakteristiska för radhus. Undantaget motsvarar i regel det gällande undantag från tillgängliga förbindelseleder och entréer som gäller alla småhus (G1, föreskrift 4.2.1). Undantaget behövs med tanke på situationer där placeringen av en byggnad på en tomt eller byggnadsplats, inbegripet höjdskillnaderna, inte möjliggör att en gångväg eller ramp som överensstämmer med kraven placeras på platsen i fråga. En förbindelseled eller ramp som lutar högst fem procent och överensstämmer med kraven kräver ett utrymme som i stadsmiljö inte alltid är möjligt att förverkliga. I synnerhet vid uppförande av egnahems- och parhus orsakar markbyggnadsarbeten som görs för att jämna ut höjdskillnader för att en tillgänglighetsanpassad förbindelseled ska kunna byggas betydande merkostnader.

I 2 mom. föreskrivs det om egenskaperna hos den ramp som avses i 1 mom. En ramp ska först och främst vara lätt att upptäcka och rak samt ha en jämn, fast och halkfri

yta. Egenskapen lätt att upptäcka är viktig särskilt för personer med nedsatt syn. En ramp ska vara rak därför att en krökt ramp är mycket krävande för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel, eftersom man utöver den ytterligare ansträngning som nivåskillnaden medför samtidigt ska kunna styra rörelsen i enlighet med rundningen. Att en ramp har en jämn och fast yta minskar rullmotståndet och underlättar således användningen av gånghjälpmedel. En ramps yta får dock inte vara hal eftersom det ska gå att ta sig såväl upp som ner för den utan risk för skador. En ramp som har en jämn och fast yta får inte heller vara hal när den är våt. Dessutom ska en ramp vara minst 900 millimeter bred så att det går att röra sig längs den med hjälpmedel. Vid rampens kant ska det finnas ett minst 50 millimeter högt avåknings-skydd, om rampen inte gränsar till en fast konstruktion. Avsikten med skyddet är att förhindra att ett hjälpmedels hjul rullar över kanten. Om en ramp kantas av en byggnads vägg eller något annat fast hinder behövs det alltså inte ett särskilt avåknings-skydd. För att det ska vara säkert att ta sig från den ena ändan av rampen till den andra ska det vid rampens början och slut finnas ett minst 1 500 millimeter långt horisontellt vilplan. Vilplanet möjliggör att det går att stanna före och efter rampen.

I 2 mom. föreslås det också en bestämmelse om en ramps maximala lutning. Den i momentet angivna huvudregeln är att en ramp får ha en lutning på högst fem procent (1:20). Ett undantag från denna huvudregel utgör en situation där den totala höjdskillnaden är högst 1 000 millimeter. I detta fall får en ramp ha en lutning på högst åtta procent (1:12,5). En brantare ramp av detta förutsätter att en sammanhängande ramps höjdskillnad är högst 500 millimeter efter vilket rampen avbryts av ett minst 2 000 millimeter långt mellanliggande horisontellt vilplan. En ramp som har en lutning på åtta procent är så brant att den inte anses lämpa sig för höjdskillnader på mer än en meter på grund av att det blir mycket tungt att förflytta en rullstol. I fråga om en ramp utomhus är en ytterligare förutsättning för en brantare ramp att den ska kunna hållas i samma skick som motsvarande ramp inomhus. I praktiken kräver detta att en ramp är åtminstone täckt eller uppvärmd. Motsvarande krav finns i nuläget i föreskrift 2.2.3 i F1 och föreskrift 2.2.1 i F2 samt i anvisningarna i anslutning till föreskrifterna. Dessa krav har i det föreslagna 2 § 2 mom. preciserats i fråga om dimensioneringen och en ramps egenskaper. Det föreslås dessutom att det i 2 mom. ska tas in en informativ hänvisning till förordningen om säkerheten vid användning av byggnader där det finns bestämmelser om förhindrande av fall och felstigning, dvs. om bl.a. räcken och ledstänger.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om dimensioneringen av parkeringsplatser för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga och om skyldigheten att ordna ett tillräckligt antal sådana parkeringsplatser, dock minst en parkeringsplats, som kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga, om en byggnad i övrigt har parkeringsplatser. I momentet ska det inte fastställas en skyldighet att ordna en parkeringsplats för åtminstone personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga, om en byggnad inte i övrigt har parkeringsplatser. Det att en parkeringsplats är avsedd för användning av en person med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga innebär att platsen vid behov ska kunna användas av en person med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Platsen ska också försees med symbolen för tillgänglighet. Som en sådan symbol används den internationella rullstolssymbolen. Föreskrifter och anvisningar om parkeringsplatser för personer med nedsatt rörelseförmåga finns i den gällande F1 (föreskrift 2.1.1). I det föreslagna 3 mom. förtydligas

bestämmelserna om detta. Bestämmelser om det totala antalet parkeringsplatser föreslås inte i förordningen utan det fastställs vanligen i detaljplanen. Rekommendationer om antalet tillgänglighetsanpassade parkeringsplatser finns bl.a. i RT-anvisningsblad samt bandböcker om tillgänglighet. I momentet föreslås att från kraven i momentet ska undantag kunna göras i fråga om egnahems- och parhus samt sammanbyggda stadsvillor. Undantaget innebär att trots att egnahemshus, parhus eller sammanbyggda stadsvillor har parkeringsplatser behöver inte ens en av dem vara avsedd för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga och de behöver således inte uppfylla måttkraven enligt 3 mom. i paragrafen. Det bör beaktas att de föreslagna bestämmelserna är minimikrav och att ordnande av parkeringsplatser för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga också då det inte krävs i de föreslagna bestämmelserna gör det lättare för dessa personer att klara sig självständigt.

3 §. Entréer till byggnader. I 1 mom. föreslås det bestämmelser om måttkrav som underlättar öppnande av dörrar. Att öppna en ytterdörr kan vara mycket svårt eller till och med omöjligt när man rör sig med i synnerhet rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel, om det på den sida där dörren öppnas inte finns tillräckligt med utrymme så att den som använder hjälpmedel kan komma tillräckligt nära för att räckas till dörrhandtaget och kan öppna dörren utan att vara i vägen för dörren som öppnas. Också när man rör sig med t.ex. barnvagn kan det i sådana situationer vara svårt att öppna en dörr. Av denna orsak anges det i 1 mom. att minimiavståndet mellan väggens innerhorn eller andra fasta hinder och den sida av byggnadens ytterdörr som öppnas ska på den sida mot vilken dörren öppnar sig vara 400 millimeter. Avståndet beräknas från framkanten på ytterdörrens dörrblad. I F1 anges inget motsvarande krav. Däremot har det länge ingått i bl.a. handledningen om planläggning i RT-anvisningsblad och handböcker om tillgänglighet.

I 2 mom. föreskrivs det om ett annat måttkrav som underlättar öppnande av dörrar i situationer där ingången föregås av en nivåskillnad. Enligt momentet ska avsatsen framför en ytterdörr vara minst 1 500 millimeter på båda sidorna. Kravet möjliggör att de som rör sig med hjälpmedel eller barnvagnar smidigt kan ta sig in i en byggnad. När det framför dörren finns tillräckligt med utrymme att öppna dörren blir personen som öppnar dörren inte tvungen att flytta sig till den ramp eller den trappa som finns före avsatsen. Detta gör också att ingången är säkrare. I F1 finns ingen motsvarande bestämmelse. Med tanke på tillgängligheten behövs det dock en avsats framför ytterdörren. Det bör beaktas att en avsats inte innebär att de nödvändiga lutningar som används för att leda bort vatten är otillåtna.

4 §. Dörrar. I 1 mom. föreskrivs det om minimibredden på dörrar och dörröppningar i förbindelseleder inne i byggnader, dörrar som leder från trappuppgången till bostäder och dörrar till de utrymmen som avses i 9 § 2 mom. och 10 §. Den fria bredden på dessa dörrar ska vara minst 850 millimeter. Med en dörröppnings fria bredd avses öppningens verkliga bredd mätt vid den öppnade dörrens dörrblad. Kravet motsvarar nuläget (F1, föreskrift 2.1.2). Dessutom ska det i 1 mom. i fråga om dimensioneringen av en byggnads ytterdörr anges en informativ hänvisning till den förordning som utfärdats med stöd av 117 b § 3 mom. i MBL, dvs. förordning om byggnaders brandsäkerhet. I förordningen i fråga föreskrivs det om minimibredden på dörrar som fungerar som utgångar, dvs. i praktiken i synnerhet ytterdörrar. Eftersom brandsäkerhetsaspekter är primära i förhållande till tillgängligheten och eftersom bredderna i fråga är tillräck-

liga också med tanke på tillgängligheten är det inte behövligt att i denna förordning om tillgängligheten i byggnader föreskriva särskilt om bredden på nämnda dörrar.

I 2 mom. föreskrivs det om minimibredden på dörrar och dörröppningar som leder till lokaler i andra byggnader än bostadshus, boningsrum i bostadshus, nödvändiga utrymmen som betjänar boendet och utrymmen som betjänar användningen av en byggnad. Den fria bredden på dessa dörrar ska vara minst 800 millimeter. Med den fria bredden på en dörr avses också i detta sammanhang dörröppningens verkliga bredd mätt vid det öppnade dörrbladet. Boningsrum är bl.a. kök, sovrum och vardagsrum. Nödvändiga utrymmen som betjänar boendet är en bostads toalett- och tvättrum och bostadsspecifika utrymmen utomhus, såsom balkonger eller terrasser, om det finns sådana i bostaden. Om det i en bostad finns flera toalett- och tvättrum eller terrasser gäller minimibredden endast ett av dem. En bostadsspecifik bastu är inte ett nödvändigt utrymme som betjänar boendet, vilket innebär att minimibredden inte gäller dörren till den. I bostadshus anses som utrymmen som betjänar användningen av en byggnad förvaringsutrymmen för bohag, barnvagnar, hjälpmedel och friluftsutrustning samt avfallsrum, tvättstugor, husets bastu och andra utrymmen på fastigheten som de boende kan använda, såsom bilhallar. De föreslagna bestämmelserna om bredden på dörrar motsvarar i regel bestämmelserna i F1. Skillnaden jämfört med nuläget är att en bostadsspecifik bastu inte längre anses som ett nödvändigt utrymme som betjänar boendet, men ett bostadsspecifikt utrymme utomhus, såsom en balkong eller terrass, anses däremot som ett sådant utrymme.

I 3 mom. fastställs en huvudregel enligt vilken det vid en dörr inte får finnas en nivåskillnad eller tröskel. Undantag från denna huvudregel får göras om det är nödvändigt på grund av ljud- eller fuktskäl eller andra motsvarande omständigheter. I sådana situationer får tröskeln eller nivåskillnaden vara högst 20 millimeter hög. Den ska dessutom utformas så att den är lätt att passera med rullstol och hjulförsett gånghjälpmedel. I den gällande F1 (föreskrift 2.1.2) anges i fråga om trösklar endast att de får vara högst 20 millimeter höga. I F2 finns dessutom i anslutning till föreskrift 3.4.1 följande anvisning: trösklar rekommenderas inte på grund av snubbelrisken; nödvändiga trösklar görs så låga som möjligt. Att passera också en låg tröskel kan för en person med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga vara mycket svårt och således hindra att personen rör sig självständigt. Trösklar är särskilt problematiska för äldre personer som använder hjulförsedda gånghjälpmedel för att kunna röra sig och vars krafter inte räcker till för att puffa än mindre lyfta hjälpmedel över en tröskel. Av dessa orsaker är huvudregeln att det i anslutning till dörrar inte ska finnas trösklar eller nivåskillnader.

I 3 mom. föreskrivs det dessutom om ett undantag från det som anges i momentet och detta undantag gäller nivåskillnaden utanför dörren till ett bostadsspecifikt utrymme utomhus. Enligt momentet får nivåskillnaden vid en dörr till ett bostadsspecifikt utrymme utomhus utanför dörren vara mer än 20 millimeter, om nivåskillnaden med rimliga medel kan jämnas ut med hjälp av utrustning avsedd för utrymmen utomhus. Rimliga medel avser i detta sammanhang både kostnaderna och att nivåskillnaden är lätt att jämna ut. Till exempel lösningarna i fråga om dörrar har här en betydande inverkan. Om dörrens nedre kant sträcker sig mer än 20 millimeter under tröskelhöjden, är det inte möjligt att jämna ut nivåskillnaden utan att byta ut dörren. En annan strukturell omständighet som är av betydelse vid bedömningen av rimligheten är höjden på räcket runt utrymmet utomhus. Om höjden på räcket är dimensionerad

från golvytan på det bostadsspecifika utrymmet utomhus är det inte möjligt att höja golvytan med hjälp av t.ex. trätrallar utan att också höjden på räcket ändras. Inte heller i detta fall kan det anses att nivåskillnaden kan jämnas ut med rimliga medel. Undantaget i fråga om dörrar till bostadsspecifika utrymmen utomhus, dvs. balkonger och terraser, behövs för att de boende ska ha möjlighet att påverka de ytmaterial som används på en balkong eller terrass. Valet av ytmaterial baserar sig vanligen på den boendes preferenser och det är inte motiverat att begränsa valmöjligheterna i synnerhet som det samtidigt ses till att nivåskillnader kan jämnas ut med skäliga kostnader och på ett okomplicerat sätt. Det bör beaktas att undantaget endast gäller nivåskillnaden utanför den dörr som leder till ett bostadsspecifikt utrymme utomhus. Däremot ska tröskeln i anslutning till dörren överensstämja med det som anges i momentet, dvs. den får vara högst 20 millimeter hög och ska utformas så att den är lätt att passera med rullstol och hjulförsedda gånghjälpmedel.

I 3 mom. föreskrivs det dessutom om en begränsning av det som föreskrivs i 2 och 3 mom. och den begränsningen gäller alla småhus. Enligt momentet gäller det som föreskrivs i 2 och 3 mom. endast ingångsplanet i småhus. Således gäller t.ex. kravet på en 800 millimeter bred dörr inte den dörr som leder till en balkong på andra våningen i ett egnahemshus.

I 4 mom. fastställs det att en byggnads ytterdörr och dörren till ett utrymme som betjänar användningen av ett bostadshus ska vara lätta att öppna. Med utrymmen som betjänar användningen av ett bostadshus avses samma utrymmen som beskrivs ovan i samband med 2 mom., dvs. förvaringsutrymmen för bohag, barnvagnar, hjälpmedel och friluftsutrustning samt avfallsrum, tvättstugor, husets bastu och andra utrymmen på fastigheten som de boende kan använda, såsom bilhallar. Avsikten med kravet på att dörrar ska vara lätta att öppna är att säkerställa att en ingång som när det gäller dörrens bredd och tröskeln är tillgänglig inte blir otillgänglig på grund av att det krävs styrka för att öppna dörren, att manöverdon, såsom portsummern, placerats olämpligt eller att deras signaler är svåra att upptäcka. Att självständigt kunna öppna dörrar är för äldre personer eller personer med funktionsnedsättning en nödvändig förutsättning för att de ska klara sig själva i vardagslivet. I den gällande F2 (föreskrift 3.4.1) finns ett krav på att dörrar ska vara lätta att öppna som gäller alla byggnader. Föreskriften avser dock främst säkerheten vid användning.

5 §. Förbindelseleder inne i byggnader. I paragrafen föreslås bestämmelser om de egenskaper som krävs av förbindelseleder i andra byggnader än bostadshus och passager i allmänna utrymmen i bostadshus samt om minimikraven på dimensioneringen av förbindelseleder. I 7 och 8 § föreskrivs det särskilt om nivåskillnader.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska förbindelseleder inne i andra byggnader än bostadshus och förbindelseleder i allmänna utrymmen i bostadshus vara lätta att upptäcka och ha en jämn och halkfri yta. Med andra byggnader än bostadshus avses de byggnadstyper som avses i 1 mom. och lokaler som är avsedda för motsvarande ändamål. Kravet på att förbindelseleder ska vara lätta att upptäcka kan genomföras med hjälp av t.ex. ljushetskontraster. I den gällande F2 konstateras det i föreskrift 3.1.2 att byggnadens ytor och belysning ska vara sådana att tillräckliga kontraster för varseblivning uppnås. På motsvarande sätt konstateras det i anvisningen i anslutning till föreskrift 2.1.1 i den gällande F1 att en förbindelseled för personer med nedsatt rörelseförmåga är väl synlig, dess yta är jämn, halkfri och tillräckligt hård. Det anses inte

behövligt att i fråga om utrymmen inomhus, i motsats till utrymmen utomhus, föreskriva om att förbindelseleders yta ska vara tillräckligt hård.

I 2 mom. föreslås det att de förbindelseleder som avses i 1 mom. med 15 meters mellanrum ska ha ett vändutrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 500 millimeter, om bredden på en förbindelseled underskrider 1 500 millimeter. Genom detta möjliggörs det att personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel kan göra en helomvändning och att man smidigt kan passera varandra i en lång smal korridor. I anvisningarna i anslutning till föreskrift 2.1.1 i den gällande F1 finns krav på motsvarande dimensionering.

6 §. Övriga utrymmen i byggnader. Enligt 1 mom. ska utrymmen i andra byggnader än bostadshus och de allmänna utrymmena i bostadshus samt den fasta inredningen och utrustningen i dessa byggnader vara lämpliga för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Andra byggnader än bostadshus avser också här de byggnadstyper som avses i 1 mom. med beaktande av de begränsningar av tillämpningsområdet som gjorts i 1 §. Detta uttrycker den allmänna principen som gäller dessa utrymmen. De utrymmen som avses i momentet är mycket varierande och det är därför inte möjligt att fastställa några detaljerade krav. Det bör beaktas att de uttryckliga bestämmelser om dimensioneringen av byggnader och förbindelseleder, nivåskillnader, hygienutrymmen och eventuell specialutrustning som föreslås i förordningen gäller också de utrymmen som avses i 6 § 1 mom. Lämpliga för avser i detta sammanhang bl.a. att i synnerhet personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga ska beaktas när det planeras hur dessa utrymmen och den fasta inredningen och utrustningen i dem ska dimensioneras, placeras och göras lätta att upptäcka och användbara. Viktigt med tanke på lämpligheten är att åtminstone en del av den fasta inredningen och utrustningen har utformats så att t.ex. en person som sitter i rullstol eller använder ett hjulförsett gånghjälpmedel eller en person med nedsatt syn eller hörsel kan använda dem. Med fast inredning avses t.ex. klädhängare och receptionsdiskar. Fast utrustning är t.ex. skyltar samt tryckknappar, strömbrytare och manöverdon som är avsedda för användare.

I 2 mom. föreskrivs det om kraven på dimensioneringen av utrymmen i bostadslägenheter. Motsvarande krav finns i anvisningarna i anslutning till föreskrift 2.1.1 i den gällande F1. I fråga om bostäder är kraven kopplade till det hisskrav som anges nedan i 7 §. Kraven gäller alltså endast bostäder i sådana byggnader där det måste installeras en hiss. Enligt det föreslagna 2 mom. ska det i tamburen och köket i en sådan bostad finnas ett vändutrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 300 millimeter. I tamburen måste man ofta svänga från en korridor för att kunna ta sig genom dörren till ett rum eller ett toalett- eller tvättrum och därför behövs ett utrymme med en diameter på 1 300 millimeter. I vanliga bostäder finns det vanligen av bekvämlighetsskäl ett utrymme av denna storlek i tamburen och köket. Det är dock behovligt att fastställa kraven på minimiutrymme för att säkerställa att nya bostäder i flervåningshus vid behov med små ändringar kan anpassas i enlighet med individuella behov i fråga om tillgänglighet.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om att bostäder avsedda för serviceboende eller för stödboende för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga ska dimensioneras så att de är rymligare än vanliga bostäder. I motsats till de bostäder som avses i 2 mom. är dimensioneringen av dessa bostäder inte bunden till hisskravet utan endast

till deras användningsändamål. Serviceboende och stödboende avser de former av boendeservice som avses i socialvårdslagen. I fråga om stödboende ska det preciseras att det är fråga om sådant stödboende som kräver att dimensioneringen är rymligare. I dessa bostäder ska det enligt det föreslagna 3 mom. i tamburen och köket finnas ett vändutrymme motsvarande en cirkel med diametern på minst 1 500 millimeter. En sådan bostad ska till sin dimensionering också i övrigt lämpa sig för användning av personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga, dvs. möjliggöra användning av hjälpmedel samt assistans. Lämpa sig för kan i detta sammanhang avse bl.a. att det bredvid sängen finns tillräckligt med utrymme för en person att självständigt eller med assistans stiga ur sängen och att det mellan möblerna också i övrigt finns tillräckligt med utrymme att röra sig med hjälpmedel. Det är motiverat att en bostad som är avsedd för serviceboende eller stödboende till sin dimensionering motsvarar de boendes behov och möjliggör att personer kan ges den assistans som de behöver. Bestämmelsen är inte bunden till om ett byggnadsobjekt får offentligt stöd eller inte. Således ska också de bostäder som kommersiella aktörer på marknaden för servicebostäder låter bygga vara tillräckligt rymliga med tanke på deras användningsändamål.

7 §. Förbindelsen mellan nivåer i bostadshus. I paragrafen föreslås bestämmelser om förbindelsen mellan nivåer i bostadshus. I 1 mom. fastställs det när det ska finnas en hiss i ett bostadshus. Enligt momentet ska det i bostadshus utöver trappor också finnas en hiss, om ingången till en bostad i huset, ingångsplanet medräknat, ligger på tredje våningen eller högre upp än tredje våningen. Som en precisering till denna bestämmelse anges det i överensstämmelse med nuläget att om ingången till en byggnad ligger mellan två våningsplan betraktas det lägre av dessa som ingångsplanet. Genom preciseringen undviks situationer där man inte installerar en hiss när ingången ligger högre upp än en bostad på lägsta våningen, trots att det finns bostäder på tre våningar. Förslaget motsvarar föreskrift 4.2.1 i den gällande G1.

I 2 mom. föreskrivs det om till vilka våningar en hissförbindelse ska utsträckas. Med hissförbindelse avses en hissförbindelse som kan nå från en tillgänglighetanpassad förbindelse inne i en byggnad. Hissförbindelsen ska utsträckas till ingångsplanet och till alla plan där det finns en ingång till en bostad eller ett utrymme som betjänar användningen av byggnaden. Detta innebär att förbindelsen ska utsträckas också till vinds- och källarplan, om det där finns utrymmen som betjänar användningen av en byggnad. Förslaget motsvarar föreskrift 4.2.1 i den gällande G1. Kravet överensstämmer med de ovan angivna bestämmelserna om tillgängligheten i entréer, förbindelseleder och andra utrymmen. På samma sätt som i samband med 4 § 2 mom. anses som utrymmen som betjänar användningen av en byggnad förvaringsutrymmen för bohag, barnvagnar, hjälpmedel och friluftsutrustning samt avfallsrum, tvättstugor, husets bastu och andra utrymmen på fastigheten som kan användas av de boende, såsom takterrasser och bilhallar.

I 3 mom. föreskrivs det om de minimikrav som gäller dimensioneringen av en hiss som avses i 1 mom. Enligt 3 mom. ska hisskorgen vara minst 1 100 millimeter bred på dörrsidan och minst 1 400 millimeter djup. Kravet motsvarar föreskrift 2.2.2 i den gällande F1. I 3 mom. föreslås också en bestämmelse som ska tillämpas i situationer där det krävs att en hiss installeras i efterhand. Dimensioneringen av korgen på en hiss som installeras i efterhand får avvika från vad som föreskrivs ovan, om det är nödvändigt för att bevara en byggnads utmärkande särdrag. En byggnads utmärkande

särdrag är t.ex. dimensioneringen av en utrymningsväg, strukturella egenskaper samt en trappuppgångs arkitektoniska eller kulturhistoriska värde. Genom undantaget som gäller dimensioneringen av en hiss som installeras i efterhand vill man betona vikten av att installera en hiss för att förbättra tillgängligheten i ett befintligt flervåningshus. Också en hiss som avviker från den dimensionering som krävs är ofta en bättre lösning med tanke på personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga än att det inte finns någon hiss alls.

8 §. Förbindelsen mellan nivåer i andra byggnader än bostadshus. I paragrafen fastställs det i fråga om andra byggnader än bostadshus hur nivåkillnaderna i en byggnads ska jämnas ut. Förslaget motsvarar föreskrift 2.2.1 i den gällande F1. I paragrafen föreskrivs det för det första om situationer där nivåkillnaden är mindre än våningshöjden. I sådana situationer ska det mellan nivåerna utöver trappor också finnas antingen en ramp enligt 2 § 2 mom., en hiss enligt 7 § 3 mom. eller någon annan fast installerad lyftanordning som är lämplig för användare av rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel. Lämplig för avser här i synnerhet dimensioneringen, men också att anordningens manöverdon placeras och fungerar så att de kan användas självständigt.

För det andra föreskrivs det i paragrafen om situationer där nivåkillnaden är lika stor som eller större än våningshöjden. En sådan nivåkillnad ska jämnas ut med en hiss som överensstämmer med 7 § 3 mom. Således kan förbindelsen mellan en nivåkillnad som är mindre än våningshöjden ordnas också med en ramp eller anordning för lyft av personer, men förbindelsen mellan en nivåkillnad som är lika stor som eller större än våningshöjden ska alltid ordnas med en hiss.

9 §. Toalett- och tvättrum i bostadshus. I paragrafen föreslås bestämmelser om krav på tillgänglighet i toalett- och tvättrum i bostadshus. I 1 mom. begränsas kraven på en bostads toalett- och tvättrum så att de gäller endast bostadshus där det enligt 7 § utöver trappor också ska finnas en hiss. Förslaget motsvarar till denna del föreskrift 3.2.3 i G1. I en bostad som finns i ett sådant bostadshus ska det enligt det föreslagna 1 mom. finnas minst ett toalett- och tvättrum där det finns ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med en diameter på minst 1 300 millimeter. Den fasta inredningen ska i förhållande till det fria utrymmet placeras så att en person med nedsatt rörelseförmåga kan använda den. Fast inredning i en bostads toalett- och tvättrum är inredning som är fäst på så sätt att den går igenom vattenisoleringen i utrymmet. Beredskap för tvättmaskin i toalett- och tvättrum jämföras inte med fast inredning. Ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med en diameter på minst 1 300 millimeter avser ett fritt utrymme upp till en höjd av två meter. Kravet på minst ett toalett- och tvättrum avser att det i en bostad ska finnas minst en toalett som uppfyller kravet och minst ett tvättrum som uppfyller kravet och de kan utgöra ett kombinerat toalett- och tvättrum eller separata rum. I en bostad kan det t.ex. finnas ett kombinerat toalett- och tvättrum där det finns ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med diametern 1 300 millimeter och där den fasta inredningen har placerats så att den kan användas av en person med nedsatt rörelseförmåga, och dessutom en toalett som inte är föremål för dimensioneringskraven. Kravet på att den fasta inredningen i förhållande till det fria utrymmet ska placeras så att en person med nedsatt rörelseförmåga kan använda den behövs för att accentuera kvaliteten på planläggningen. Ett fritt utrymme är inte till någon hjälp vid användningen av toalett- och tvättrum om det finns på fel plats med tanke på användningen av inredningen. I momentet föreskrivs det dessutom i överensstämmelse med föreskrift 3.2.3 i den gällande G1 att toalett- och tvättrum ska kunna utrustas så

att de är lämpliga för personer med nedsatt rörelseförmåga. Detta innebär att det i väggarna ska finnas stödkonstruktioner som möjliggör att det fästs handtag och stöd på väggarna.

I 2 mom. föreskrivs det om dimensioneringen av toalett- och tvätttrum i en bostad som är avsedd för serviceboende eller för stödboende för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Bestämmelsen i momentet gäller motsvarande bostäder som 6 § 3 mom. Dimensioneringen av en sådan bostad är inte bunden till hisskravet utan endast till att bostaden är avsedd för serviceboende eller för stödboende för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. I en bostad som är avsedd för serviceboende eller för stödboende för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga ska det oberoende av byggnadens våningstal finnas minst ett toalett- och tvätttrum där det finns ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med en diameter på minst 1 500 millimeter. Den fasta inredningen ska i förhållande till det fria utrymmet placeras så att en person med nedsatt rörelseförmåga kan använda den. Dessutom ska det på ena sidan av toalettstolen finnas ett fritt utrymme på minst 800 millimeter. Ett fritt utrymme avser ett fritt utrymme upp till en höjd av två meter. I en bostad som är avsedd för serviceboende eller för stödboende för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga är det motiverat att toalett- och tvätttrum dimensioneras så att det finns rum att röra sig med hjälpmedel och att få hjälp av eventuellt fler än en assistent. Av denna orsak krävs det att toalett- och tvätttrummen i dessa bostäder är rymligare än i andra bostäder. Dessutom ska toalett- och tvätttrum enligt det föreslagna 2 mom. kunna utrustas så att de är lämpliga för personer med nedsatt rörelseförmåga. Detta innebär att det i väggarna ska finnas stödkonstruktioner som möjliggör att det fästs handtag och stöd på väggarna.

I 3 mom. föreslås ett undantag i fråga om bostäder för studerande och unga som gäller dimensioneringen av toalett- och tvätttrum. Enligt förslaget ska vad som föreskrivs i 1 mom. inte gälla byggnader där det endast finns bostäder som är avsedda för personer som deltar i utbildning som berättigar till studiestöd enligt lagen om studiestöd (65/1994) eller bostäder som är avsedda för personer i åldern 18–29 år. I sådana byggnader ska det i minst fem procent av bostäderna, dock alltid i minst en bostad, finnas ett toalett- och tvätttrum som överensstämmer med vad som föreskrivs i 2 mom. I de allmänna utrymmena i en byggnad ska det dessutom finnas en i 10 § avsedd toalett som kan nås från en förbindelseled inne i byggnaden. Den tillgänglighetsanpassade toalett som ska finnas i en byggnads allmänna utrymmen är avsedd för de personer med nedsatt rörelseförmåga som besöker andra bostäder än tillgänglighetsanpassade bostäder för studerande och unga. Tillträde till en sådan toalett ska ordnas från en förbindelseled i byggnaden så att toaletten faktiskt kan användas av besökare. Således är t.ex. toaletten i bastuavdelningen inte lämplig, om den inte är allmänt tillgänglig när bastun är reserverad. Tillämpningen av undantag i varje enskilt fall avgörs av kommunens byggnadstillsynsmyndighet. Enligt 167 § i MBL ska den byggda miljön användas i överensstämmelse med bygglovet och hållas i snyggt skick. Kommunens byggnadstillsynsmyndighet övervakar att en byggnad fortgående används i överensstämmelse med förutsättningen för beviljande av undantag på motsvarande sätt som de övriga villkoren för bygglov efter det att byggnaden har tagits i bruk. Dessutom följer miljöministeriet upp tillämpningen av undantaget.

I 4 mom. fastställs det att de bastu-, tvätt- och omklädningsutrymmen som är gemensamma för invånarna i ett bostadshus ska vara lämpliga för personer med nedsatt rö-

relse- eller funktionsförmåga. Toalett- och tvätttrum i anslutning till utrymmena ska överensstämja med 2 mom. Om det i ett bostadshus finns flera bastu-, tvätt- och omklädningsutrymmen räcker det att en sådan helhet är lämplig för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Lämpar sig för avser i detta sammanhang utöver dimensioneringen att bastu-, tvätt- och omklädningsutrymmena samt toaletten utgör en helhet som är lätt att använda, att golvet har en jämn och halkfri yta och att utrymmena är lätta att varsebli med hjälp av t.ex. ljushetskontraster.

10 §. Toaletter i andra byggnader än bostadshus. I paragrafen föreskrivs det om dimensioneringen, placeringen och utrustningen av toaletter i andra byggnader än bostadshus, dvs. i de andra byggnader som bestämmelsen gäller enligt 1 §. Förslaget motsvarar i regel föreskrifterna 3.2.1 och 3.2.2 i den gällande F1 och anvisningarna i anslutning till dem.

Enligt det föreslagna 1 mom. beror det behövliga antalet toaletter som är lämpade för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel på en byggnads användningsändamål, de funktionella helheterna och avstånden. Till exempel i samlingslokaler behöver det finnas beredskap för ett större antal samtidiga användare än i service- eller kontorslokaler. Å andra sidan till exempel i ett lager finns det inte nödvändigtvis några toaletter. Då skulle det inte finnas något behov av tillgänglig toalett. Toaletter som är lämpade för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel ska placeras på ett ändamålsenligt sätt, vilket innebär att vägen till toaletten inte får vara orimligt lång eller komplicerad för en person som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel. Om det från en lokal inte finns en funktionell förbindelse till byggnadens tillgänglighetsanpassade toaletter ska det i anslutning till lokalen i fråga placeras en toalett som lämpar sig för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel. Dessutom ska toaletterna placeras så att användarens och assistentens kön inte påverkar tillträdet till dem och förses med symbolen för tillgänglighet. Genom en placering som är oberoende av kön säkerställs det att en toalett kan användas oberoende av om en person som rör sig med rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel och hans eller hennes assistent är av samma kön eller inte.

I en toalett som lämpar sig för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel ska det enligt 2 mom. finnas ett fritt utrymme motsvarande en cirkel med en diameter på minst 1 500 millimeter. Den fasta inredningen ska i förhållande till det fria utrymmet placeras så att en person med nedsatt rörelseförmåga kan använda den. Det fria utrymmet behövs för användningen av rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel samt för eventuella assistenter. Dessutom ska det i sådana toaletter på båda sidorna om toalettstolen finnas ett fritt utrymme på minst 800 millimeter. Utrymmet behövs för att man ska kunna flytta sig från en rullstol eller ett hjulförsett gånghjälpmedel till toalettstolen. En del av dem som använder nämnda hjälpmedel flyttar sig från vänstra sidan och en del från högra sidan. Av denna orsak ska det finnas ett fritt utrymme på båda sidorna om toalettstolen. Alternativt kan det nära varandra placeras två toaletter där det i den ena finns ett fritt utrymme på minst 800 millimeter på vänstra sidan av toalettstolen och i den andra på högra sidan av toalettstolen. På samma sätt som på andra ställen i förordningen avser ett fritt utrymme också här ett utrymme fritt från hinder upp till en höjd av två meter. Enligt 2 mom. ska toalettstolen dessutom placeras så att avståndet mellan stolen och väggen bakom den är 200–300 millimeter. Det fria utrymmet mellan väggen och toalettstolen möjliggör att en rullstol kan backas så att det från den är möjligt att flytta sig till toalettstolen eller att en assistent kan hjälpa en person att flytta sig till toalettstolen.

I 3 mom. föreskrivs det om den utrustning i toaletter som lämpar sig för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel. Toaletterna ska utrustas så att de är lämpliga för personer med nedsatt rörelseförmåga. Den utrustning som en person med nedsatt rörelseförmåga behöver är bl.a. toalettarmsstöd och stödhandtag. Toaletterna ska dessutom utrustas med ett alarm som är kopplat till övervakningscentralen, om det i en byggnad finns ett övervakningssystem. I nuläget ingår detta krav som en anvisning i F1.

11 §. Övriga hygienutrymmen i andra byggnader än bostadshus. I paragrafen föreslås bestämmelser om kraven på tillgänglighet i övriga hygienutrymmen än toaletter i andra byggnader än bostadshus. Med andra byggnader än bostadshus avses de byggnadstyper som bestämmelsen gäller enligt 1 §. Förslaget preciserar föreskrift 3.2.3 i den gällande F1. Enligt det föreslagna 1 mom. ska en del av omklädnings-, tvätt-, bastu- och simbassängutrymmena i andra byggnader än bostadshus ska vara lämpade för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga. Lämpade för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga avser i detta sammanhang bl.a. dimensionering och utrustning samt att simbassänger och omklädnings-, tvätt- och bastuutrymmen som lämpar sig för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga utgör en helhet som är lätt att använda. Utrymmen som är lämpade för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga ska dessutom enligt det föreslagna 1 mom. förses med symbolen för tillgänglighet och om det i en byggnad finns ett övervakningssystem, ska utrymmena i fråga utrustas med ett larm som är kopplat till övervakningscentralen. I nuläget ingår detta krav som en anvisning i F1.

I 2 mom. föreskrivs det om tilläggskrav som gäller simhallar, badinrättningar, servicecentraler, läroanstalter och andra motsvarande byggnader. Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. ska åtminstone ett omklädningsrum i förbindelse med ett tvättrum i dessa byggnader kunna användas av både personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga och deras assistenter oberoende av kön. Kravet behövs för att personer med funktionsnedsättning och deras assistenter som är av olika kön ska kunna använda samma utrymmen. Med omklädnings- och tvättrumshelhet avses att det i ett utrymme som är oberoende av kön ska finnas motsvarande funktioner som i de övriga utrymmena.

I 3 mom. föreslås det att för personer med nedsatt rörelseförmåga ska tillträde till simbassängerna i en byggnad som avses i 2 mom. ordnas med hjälp av en anordning som är avsedd för lyft av personer och som kan hanteras självständigt. Tillträde till simbassänger är viktigt åtminstone i bassänger avsedda för distanssimning och terapibassänger, men eventuellt också i andra bassänger beroende på byggnadens användningsändamål. Det föreslagna kravet preciserar kravet på tillgång till bassänger i den gällande F1.

12 §. Samlingslokaler. I paragrafen föreslås bestämmelser om särskilda krav på tillgänglighet i samlingslokaler. Det bör beaktas att de krav som i förordningen fastställs för t.ex. bredden på passager samt nivåskillnader gäller också samlingslokaler.

I 1 mom. föreskrivs det om skyldigheten att i de utrymmen som räknas upp i momentet installera ljudöverföringssystem avsedda för i synnerhet hörselskadade personer, om det i utrymmet i fråga finns ett ljudåtergivningssystem. Kravet gäller utrymmen där det finns ett fast ljudåtergivningssystem. Det vanligaste ljudöverföringssystemet

är induktionsslingor. I föreskrift 3.3.1 i den gällande F1 finns en motsvarande bestämmelse. De servicelokaler för allmänheten som avses i förordningen är bl.a. utrymmen för mottagande av kunder och informationspunkter för besökare. Bestämmelser om bullerskydd och ljudförhållanden i byggnaden finns i en förordning som utfärdats med stöd av 117 f § i markanvändnings- och bygglagen.

I 2 mom. föreskrivs det om placeringen av rullstolsplatser i samlingslokaler och de tillgänglighetsanpassade ingångsleder som leder till dem. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i huvudsak föreskrift 3.3.1 i den gällande F1. Bestämmelsens ordalydelse enligt vilken rullstolsplatser ska placeras på olika bänkrader främjar att personer med nedsatt rörelseförmåga behandlas på samma sätt som andra personer som använder samlingslokaler. Det föreslås inte att antalet rullstolsplatser fastställs i förordningen eftersom det behövliga antalet i stor utsträckning beror på ett utrymmes användningsändamål. Anvisningar om beräkningen av antalet platser finns bl.a. i RT-anvisningsblad samt handböcker om tillgänglighet.

13 §. Inkvarteringslokaler. I paragrafen föreslås bestämmelser om minimikraven som gäller antalet tillgänglighetsanpassade inkvarteringslokaler och dimensioneringen av dessa inkvarteringslokaler. Med inkvarteringslokaler avses hotellrum, lägenheter eller andra boendeenheter som reserveras för annan motsvarande inkvartering. En nästan motsvarande bestämmelse finns i föreskrift 3.4.1 i den gällande F1. Enligt den gällande föreskriften beror minimiantalet tillgänglighetsanpassade inkvarteringslokaler på behovet. Det föreslås att denna bestämmelse preciseras så att minimiantalet är fem procent av inkvarteringslokalerna, dock alltid minst en inkvarteringslokal. Detta beräknas göra det gällande kravet tydligare. Kravet minst fem procent har ställts i proportion till den andel som personerna med funktionsnedsättning uppskattas utgöra av befolkningen, vilken är cirka 3,8–4,6 procent eller 14 procent beroende på vilken definition av person med funktionsnedsättning som används. Behovet av tillgänglighetsanpassade inkvarteringslokaler ökar också till följd av att antalet och andelen äldre personer ökar. Av tillgänglighetsanpassade inkvarteringslokaler krävs att de lämpar sig för personer som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel samt deras assistenter. Med lämpar sig för avses i detta sammanhang att det efter utplaceringen av möbler finns tillräckligt med fritt utrymme för dem som använder rullstol eller hjulförsett gånghjälpmedel och eventuella assistenter. Plats behövs bl.a. bredvid sängen för att en person självständigt eller med assistans ska kunna stiga upp ur sängen. Dessutom krävs det att en inkvarteringslokals toalett- och tvättrum överensstämmer med 9 § 2 mom., dvs. att det är rymligare än normalt. Åtminstone hälften av toalett- och tvättrummen i tillgänglighetsanpassade inkvarteringslokaler ska utrustas så att de lämpar sig för personer med nedsatt rörelseförmåga och de övriga ska vid behov kunna utrustas på detta sätt. Den utrustning som en person med nedsatt rörelseförmåga behöver är t.ex. toalettarmstöd och stödhandtag.

14 §. Ikraftträdande. I 1 mom. föreskrivs det om förordningens ikraftträdande. Förordningen avses träda i kraft den 1 januari 2018. Förordningen ska således tillämpas på de ansökningar om bygglov som anhängiggörs från och med denna dag. I 2 mom. föreskrivs det om att 53 §, som gäller tillgänglighet, i markanvändnings- och byggförordningen ska upphävas. Bestämmelserna i paragrafen i fråga har utfärdats med stöd av den ursprungliga MBL och kan i samband med den förslagna förordningen upphävas som onödig. I paragrafens 3 mom. finns en övergångsbestämmelse. Enligt den ska på bygglovsansökningar som är anhängiga vid ikraftträdandet av förordningen tillämpas

de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Bestämmelsen behövs för att de bestämmelser som tillämpas på ärenden som inletts och anhängiggjorts vid en myndighet före ikraftträdandet av den föreslagna förordningen inte ska ändras under förfarandeets gång. På så sätt fortgår tillämpningen av miljöministeriets förordning om den hinderfria byggnaden (1.10.2004, F1), miljöministeriets förordning om säkerhet vid användning av byggnad (1.3.2001, F2) och miljöministeriets förordning om bostadsplanering (1.10.2004, G1) i fråga om projekt som har anhängiggjorts eller anhängiggörs före den 1 januari 2018.